

WASA DAGBLAD

Nr 31 Söndagen den 3 augusti 2025

ISSN 2954-2448

Metvikens Pappersbro

Vasa Future Festival

Världsrekord på Salteriet i Björköby

Vasa LITfest, höstens kulturevenemang

Global Footprint

Amelie goes to Belgrad på Stadshuset

WASA DAGBLAD

**HÄR FINNS VI:
vpress.ovh**

**Vasa Brand
i dag för
173 år sedan**

Vad kan vi lära oss av Vasa stads brand år 1852?

DET HAR SAGTS att historien lär oss att den upprepar sig. Ofta tillskrivs denna tanke Oscar Wilde, medan den amerikanske filosofen George Santayana redan för över ett sekel sedan varnade: *"Den som inte minns sin historia är dömd att upprepa den."*

Att minnas historien är inte bara en fråga om att vörda det förflutna – det är ett sätt att förstå vår nutid och forma vår framtid. Det gäller särskilt för de svåra och tragiska händelserna, de som sätter samhällen på prov. Genom att analysera varför katastrofer inträffar, får vi inte bara insikt, utan också bättre förutsättningar att undvika dem i framtiden.

En stad i aska – och en ny början

Branden som ödelade Vasa 1852 var en av de mest förödande i Finlands historia. Större delen av staden lades i ruiner, och tusentals människor stod utan hem. Idag verkar tanken på en liknande katastrof otänkbar, tack vare moderna brandskyddsregler och bättre infrastruktur. Men historien om Vasa efter branden bär på lärdomar som fortfarande är relevanta.

Katastrofen blev en katalysator för förändring. Istället för att återuppbygga staden exakt som den var, fattade invånarna ett modigt beslut: att flytta Vasa närmare ha-

vet. Detta blev början på en ny era för staden som handels- och hamncentrum. Beslutet visade på en framsynthet och anpassningsförmåga som inte bara räddade staden, utan gjorde den starkare.

Resiliens och framtidstro

Vasa stads historia efter branden är ett kraftfullt exempel på mänsklig resiliens – förmågan att återhämta sig och skapa något nytt ur förlusten. Det är en påminnelse om att katastrofer, hur förödande de än är, inte behöver vara slutet. De kan också vara en början på något bättre.

I dagens samhälle, där klimatförändringar, pandemier och ekonomiska kriser sätter vår anpassningsförmåga på prov, är Vasas historia mer relevant än någonsin. Den lär oss att:

Förberedelse är avgörande – Moderna samhällen måste investera i katastrofberedskap och infrastruktur som minskar riskerna för stora tragedier.

Kriser kan leda till innovation – Istället för att fastna i gamla mönster kan motgångar vara en drivkraft för förnyelse.

Gemenskap och beslutsamhet är nyckeln – Vasas återuppbyggnad visar att samarbete och en gemensam vision kan övervinna till och med de svåraste utmaningarna.

En läxa för framtiden

Historien om Vasa är inte bara en

berättelse om förstörelse – den är en hyllning till människans förmåga att återuppstå. Genom att minnas denna händelse och dra lärdomar av den kan vi skapa ett mer hållbart och motståndskraftigt samhälle.

Santayanas ord är lika sanna idag som för hundra år sedan: Om vi glömmer historien, riskerar vi att upprepa dess misstag. Men om vi lär oss av den, kan vi forma en bättre framtid. Vasas brand är inte bara en del av det förflutna – den är en guide för hur vi kan möta framtidens utmaningar.

Photo Supplement

Wasaan Pälvälehti
Photo Supplement
Wasa Dagblad Wasa Daily

3.8.1852

Vasa stads brand
Vaasan kaupungin palo
The Fire of Vaasa

Photo Supplement - vpress.ooh

NYHETER

KORSHOLM MUSIC FESTIVAL

Viktor Nygård fortsätter ett år som verksamhetsledare – och gör mycket annat!

Det har varit ett intensivt, inspirerande och framgångsrikt år för Viktor Olaus Nygård – och nu står det klart att han fortsätter ytterligare ett år som verksamhetsledare för Musikfestspelen Korsholm. Ett glädjebesked för alla som uppskattar både nytänkande och högklassig musik i vacker skärgårdsmiljö.

Viktor Nygård, född 1986 i Härnösand i Sverige, är utbildad vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm samt vid Högskolan för musik i Leipzig. Med den bakgrunden förenar han konstnärlig kvalitet med organisatorisk förmåga – och som småbarnsförälder även med mycket mänsklig förståelse.

Sedan ett år tillbaka vikarierar han Milla Virta som är familjeledig, och under detta år har han satt sin prägel på festivalen genom flera lyckade innovationer. En av dem är den kostnadsfria busstransporten till konserter utanför Vasa.

– Det är både ett miljövänligt och socialt beslut, säger Nygård. Det har också varit mycket populärt – det känns fint att kunna göra festivalen mer tillgänglig, oavsett bil eller boendeort.

En annan nyhet som fått mycket uppskattning är barnpassning under vissa konserter. För första gången kunde småbarnsföräldrar delta utan att behöva lösa det eviga mysteriet: vem kan vara barnvakt?

– Jag vet hur svårt det är att komma iväg på något när man har små barn. Den här lösningen gör det möjligt för fler att vara med, säger Nygård i en intervju med Vasabladet.

Årets festival hade temat ”Broar” – och programmet byggde verkligen broar mellan genrer, generationer och länder. Från världsledande klassiska musiker till tango, folkmusik, barnföreställningar – och för allra första gången även balkanmusik.

Kusten och skärgården i Korsholm och Vasa bildade som alltid

en magnifik kuliss för festivalen, som har lockat publik sedan 1983. I år bestod programmet av 25 konserter med 100 musiker från när och fjärran – en vecka fylld av musik i världsklass, fina möten och fullsatta salonger.

Parallellt med det intensiva festivalarbetet studerar Viktor Nygård på Hanken – ett val som kan överraska, men som visat sig vara ytterst relevant. Det han lär sig om marknadsföring, publikarbete och strategiskt tänkande kommer direkt till användning i festivalverksamheten.

Nu när årets festival är över – med glans – har arbetet med nästa års upplaga redan börjat.

Med Viktor Nygård vid rodret går Musikfestspelen Korsholm en spännande framtid till mötes – med nya idéer, stark tradition och en festivalanda som fortsätter att bygga broar mellan människor och musik.

BILD: Viktor Nygård öppnar festivalen med Jan-Erik Gustafsson

NYHETER

DENNA TIDNING KAN MAN LÄSA VAR SOM HELST

Denna tidning kan man läsa var som helst, som här i centrala Brändö

BLOGGSKRIBENTER

Skriv i Wasa Dagblad – Vi söker blogg-författare!

Älskar du att dela med dig av dina tankar, erfarenheter eller kunskaper? Wasa Dagblad söker nu engagerade blogg-skribenter som vill skriva intressanta och inspirerande texter för våra läsare.

Oavsett om du gillar att skriva om lokala nyheter, kultur, livsstil, företagande eller personliga reflektioner – din röst är välkommen hos oss!

Att skriva för *Wasa Dagblad* är ett utmärkt sätt att nå en bredare publik, knyta kontakter och utveckla din kreativitet. Ingen tidigare erfarenhet krävs – allt du behöver är idéer och

entusiasm! Vi uppskattar olika perspektiv och nya röster som speglar vår gemenskap.

Intresserad? Skicka din bloggidé eller ett kort prov till oss, så publicerar vi gärna dina texter. Var med och gör *Wasa Dagblad* till en plats för meningsfulla diskussioner och engagerande berättelser!

Kontakta oss på wasadagblad@gmail.com för mer info. Vi ser fram emot att höra från dig!

ARBETSLÖSHET

Arbetslösheten stiger - men är lägst i Malax och Larsmo

I Österbotten och Mellersta Österbotten fortsatte arbetslösheten att öka i juni, men regionens arbetslöshetsgrad förblir fortfarande den lägsta i Fastlandsfinland. Särskilt positiva nyheter kommer från Malax och Larsmo, där arbetslöshetsgraden är bland de lägsta i landet.

I Österbottens NTM-centrals område fanns det i slutet av juni totalt 9 620 arbetslösa arbetssökande. Detta innebär en betydande ökning, då antalet arbetslösa var 1 015 fler än ett år tidigare och hela 1 371 fler än i maj. Trots att antalet arbetslösa ökar, är andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften i Österbottens NTM-centrals område fortfarande den lägsta i Fastlandsfinland, 8,3 procent. I hela landet är motsvarande

andel betydligt högre, 12,2 procent. Uppgifterna baseras på KEHA-centrets arbetsförmedlingsstatistik.

Arbetslöshetsgraden i Österbotten och Mellersta Österbotten är alltså fortfarande låg jämfört med resten av landet. I hela landet ökade antalet arbetslösa med i genomsnitt 12,8 procent jämfört med ett år tidigare, medan ökningen i Österbottens NTM-centrals område var 11,8 procent. Antalet arbetslösa arbetssökande ökade i alla regionens ekonomiska områden jämfört med året innan. Den lägsta arbetslöshetsgraden uppmättes i Sydösterbottens kustområde, 5,2 procent.

På kommunnivå var ökningen av antalet arbetslösa störst i Vasa, Karleby och Pedersöre. Som en positiv utveckling

minskade antalet arbetslösa mest i Malax, Nykarleby och Halsö. Andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften var störst i Kaskö (12,9 %). Däremot var andelen arbetslösa arbetssökande av arbetskraften lägst i Larsmo kommun (3,5 %) och Malax (3,7 %), vilket understryker dessa kommuners starka sysselsättningssituation. Vasas arbetslöshetsgrad var 9,9 procent, Jakobstads 10,8 procent och Karlebys 10,5 procent.

Arbetslösheten ökade i slutet av juni i de flesta ålders- och yrkesgrupper samt på alla utbildningsnivåer. Antalet arbetslösa arbetssökande under 25 år var 1 273, vilket är 122 fler än föregående år. Antalet arbetslösa över 50 år var 3 084, alltså 224 fler än ett år tidigare, och de utgjorde 32 procent av alla arbetslösa arbetssökande. På

utbildningsnivå ökade arbetslösheten mest bland dem med gymnasieutbildning, med en ökning på 485 personer (+11,6 %) jämfört med året innan. Per yrkesgrupp ökade arbetslösheten mest inom yrkesgruppen specialister (+336), medan den minskade mest inom yrkesgruppen jordbrukare, skogsarbetare m.fl. (-34).

Antalet lediga jobb fortsätter att minska, men i en långsammare takt än tidigare. Till kommunernas sysselsättningstjänster anmäldes 769 nya lediga jobb i Österbottens NTM-centrals område under juni månad. Detta är 73 färre (-8,7 %) än motsvarande period föregående år. Även om antalet nya jobb har minskat, kan den långsammare takten tyda på att arbetsmarknadens försvagning håller på att stabiliseras något.

NYHETER

KORSHOLM MUSIC FESTIVAL

Världsrekord gjordes på Salteriet i Björköby

Norskt tempo, vasabördigt jubel och en kontrabas med komisk tajming

Det blev skratt, svett och stråkar i högvarv när den norska superstjärnan på kontrabas, Knut Erik Sundquist, tillsammans med violinisten Arvid Engegård, slog till med ett informellt världsrekord i Salteriet i Björköby under årets Korsholms musikfestspel.

Stycket? Vittorio Montis klassiska publikfavorit Czardas. Tempot? Full fart framåt.

– Vi spelade så snabbt vi bara kunde. Normalt tar Czardas ungefär fyra och en halv minut, men vi klämde in hela stycket på 2 minuter och 33 sekunder, berättar Sundquist med ett brett leende.

Det tidigare rekordet – i den högst inofficiella, men livsviktiga grenen

”världens snabbaste Czardas” – lär ha varit 2 minuter och 27 sekunder.

– Men vi är ändå nöjda. Vi hade roligt och publiken höll sig på plats – det är ett gott tecken, skämtar Sundquist.

Och publiken på Salteriet? Den hurrade, skrattade och klappade händerna, inte bara åt rekordförsöket, utan också åt den kavalkad av musik och humor som följde. På programmet stod allt från Charlie Chaplin och Georges Gershwin till Edith Piaf, Astor Piazzolla och Chick Corea. Allt presenterat med kvicka kommentarer, anekdoter och musikalisk akrobatik som bara Sundquist kan leverera.

För den som ännu inte har upplevt honom live: föreställ dig en av världens främsta kontrabasister – med teknisk briljans, musikalisk innerlighet och tajming som en standup-komiker. Sådan är Knut Erik Sundquist.

Han är född i Tromsø 1961 och har studerat i Wien under den legendariske professor Ludwig Streicher. Efter en framgångsrik karriär som solobasist i Bergens filharmoniska orkester, återvände han till sitt älskade Nordnorge och staden Harstad – som för övrigt är vänort med Vasa.

Därför har Sundquist fortsatt att bygga sin internationella karriär, med regelbundna framträdanden på festivaler som Schubertiaden i Schwarzenberg, Lockenhaus Chamber Music Festival och Lucerne Festival, samt undervisning vid universitetet i Tromsø.

I år var det tredje året i rad som han spred värme och virtuositet i Österbotten. Under hela musikfestspelsveckan uppträdde han i olika konstellationer – alltid med samma intensitet, glädje och närhet till publiken. – Jag kommer gärna tillbaka. Vasa är en underbar sommarstad, säger han, – Men nästa gång kanske vi siktar på Czardas under två minuter. Man måste ju ha mål i livet.

NYHETER

KORSHOLM MUSIC FESTIVAL

Amélie goes to Belgrad charmade i stadshusets festsal på söndagskvällen

PÅ SÖNDAGSKVÄLLEN förvandlades Vasa stadshus värdiga festsal till en oas av glädje, dans och balkanrytmer när den österbottniskfödda orkestern Amélie goes to Belgrad intog scenen som en del av Musikfestspelen Korsholms evenemang "Concert Royal".

Publikens förväntningar var höga och bandet överträffade dem klart. Snabba låtar, medryckande rytmer och en uppsluppen stämning fick bokstavligen den stora salen att resa sig i luften – sällan har det varit så innerlig dans och jubel inom stadshusets väggar.

Bandet Amélie goes to Belgrad är känt för sin unika stil, som kombinerar musiktraditioner från Balkan och Mellanöstern, den pulserande rytmen av romsk musik och fräscha arrangemang av låtar från olika genrer. Bandet framför både traditionella balkanklassiker och egna "balkaniserade" versioner av andra låtar – som den charmigt humo-

ristiska "Bara bada bastu", som fick publiken att skratta och dansa på samma gång.

Sedan 2008 har bandet spridit sin musikaliska glädje på festivaler, klubbar och fester, och söndagens konsert var inget undantag. Kvällens föreställning var en energisk och varmhjärtad uppvisning i hur musik kan förena människor över gränser och lyfta fram vardagens landskap mitt i firandet.

Bandet består av en imponerande grupp musiker: Ulrika Öhman (sång), Roger Bäck (althorn), Anders Sjölin och Rickard Slotte (trumpet), Torvald Lund (trombon), Martin Enroth (eufonium), Michael Ford och Markus Kaikkonen (saxofoner), Benny Ojala (tuba), Peter Enroth (violin), Richard Mitts (dragspel) och Daniel Hjerpe (trummor). Den ömsesidiga glädjen och samarbetet mellan dessa musiker kan ses och höras i varje ton.

– Det är en stor ära för oss att få spela just här i Stadshuset, i samband med en så här stor festival, sa sångerskan Ulrika Öhman i inledningen av konserten och fick varma applåder.

Publiken, som bestod av musikälskare, dansentusiaster och nyfikna nybörjare, drogs med från de allra första tonerna. På parkettgolvet i festsalen var det liv och rörelse, spontan dans och glada miner – stämningen var som en byfest på Balkan, men mitt i Vasa.

Musikfestspelen Korsholm har traditionellt profilerat sig som en högklassig festival för klassisk musik, men temat för 2025 "Broar" möjliggjorde också nya möten mellan kulturer och stilar. Konserten i Amélie goes to Belgrad var ett utmärkt exempel på hur musik kan användas för att bygga broar mellan länder och stämningar.

Söndagens framträdande kommer säkert att bli ihågkommet av många. Det var något magiskt med kvällen – glädjen, gemenskapen och musikens rena kraft. Publiken applåderade genom att stå upp en lång stund, och leendet försvann inte från deras ansikten ens när de gick hemifrån.

Musikfestspelen Korsholm och Amélie åker till Belgrad – tack för en oförglömlig kväll!

NYHETER

KORSHOLM MUSIC FESTIVAL

Monica Johnson blev Korsholms Musikfestspels 20:e hedersmedlem

NÄR MONICA JOHNSON återvände till hemorten efter några år utomlands anade hon knappast att hennes namn en dag skulle skrivas in i Korsholms Musikfestspels historia. År 2008 tog hon över som festivalledare, med tanken att stanna i fem år. Men musiken, människorna och festivalens unika anda höll henne kvar – i

hela fjorton år.

Under hennes ledning växte musikfestspelen i både omfång och renommé, och blev en självklar sommartradition för musikälskare långt utanför Österbotten. När hon 2022 överlämnade stafettpippen till Milla Virta, lämnade hon efter sig ett arv präglat av passion,

professionalism och värme.

I söndags återvände hon till stadshuset, denna gång inte som ledare utan som hyllad gäst. I en stämningsfull ceremoni utsågs hon till festivalens 20:e hedersmedlem – en titel som bär på både tacksamhet och erkännande för hennes ovärderliga insats.

VASA

Renoveringen av Metvikens pappersbro inleds i morgon – bron stängs

DEN POPULÄRA gång- och cykelbron som förbinder Vasa centrum och Brändö, den så kallade Pappersbron, stängs för trafik måndagen den 4 augusti 2025. Orsaken till detta är den efterlängttade renoveringen av bron, som syftar till att förbättra säkerheten, trafikflödet och ruttens användbarhet under hela året. Den nya bron ska stå klar i slutet av november.

Pappersbron har varit en viktig del av Vasas gång- och cykelnät i årtionden. Brons nuvarande skick är dock dåligt: den lutar dåligt, beläggningen är sprucken och bredden på 2,8 meter uppfyller inte längre moderna behov.

– Den nya bron kommer att göra rutten betydligt säkrare och mer framkomlig året runt, säger Samuli Huusko, projektingenjör för gång och cykling vid Vasa stad. ”Renoveringsarbetena stöder också det intensifierade vinterunderhål-

let som inleddes i vintras, vilket innebär att alla trafikanter har lika möjligheter att använda den här snabba och trevliga rutten.

Den nya bron blir 5 meter bred, vilket gör det möjligt att mötas smidigare mellan olika användargrupper. Samtidigt kommer den att vara förberedd för framtiden: om rutten utvecklas ytterligare kan fotgängare och cyklister tydligt separeras till separata områden i enlighet med nationella planeringsanvisningar.

Bron betjänar mer än 700 vandrare och lika många cyklister dagligen. Dessutom används rutten av fritidsfiskare och andra friluftsentusiaster i området. Det kommande byggandet av verkstadsområdet i Vöråstad kommer att locka allt fler användare, vilket gör förbättringen ännu mer aktuell.

Entreprenaden gäller inte bara bron utan även den intilliggande banvallen och beläggningarna på gång- och cykelbanorna kommer att förnyas. Huvudentreprenör för byggarbetet är Destia Oy, som valdes för uppgiften på basis av ett

konkurrensutsatt förfarande som ordnades av staden. Vasa stadsmiljönämnd godkände Destias bud på 312 300 euro i juni.

Projektet har också beviljats statsunderstöd: de 140 000 euro som Kommunikationsministeriet fått från Kommunikationsministeriets program för främjande av gång och cykling täcker nästan hälften av kostnaderna.

Under byggtiden ska fotgängare använda alternativa rutter runt Edvik. Vasa stad uppmanar dig att reservera lite mer tid för motion och att följa med eventuell tilläggsinformation om hur arbetet framskrider.

Förnyelsen av Pappersbron är ett konkret exempel på hur Vasa satsar på hållbar och användarvänlig mobilitet – steg för steg mot en smidigare, säkrare och grönnare vardag.

BILDTEXT: För närvarande är Pappersbron 2,8 meter bred. Bredden på den nya bron blir 5 meter. Bild: Veera Röyttä / Vasa stad

VASA

Liftis vintertidtabeller träder i kraft i morgon – och invånarnas åsikter kartläggs

VINTERTIDTABELLERNA FÖR kollektivtrafiken Lifti i Vasa och Korsholm träder i kraft måndagen den 4.8.2025. De nya tidtabellerna är i bruk fram till våren 31.5.2026 och de medför ändringar på flera rutter. Ändringarna har gjorts för att förbättra trafikens smidighet och tidtabellen, och de baserar sig både på tra-

fikidkarnas bedömningar och på passagerarnas respons.

De viktigaste ändringarna i budgetposterna På grund av vintertidtabellerna påverkar ändringarna flera rutter. På spårvagn 2 har avgångstiderna harmoniserats så att de blir antingen 15 eller 45 minuter över. På spårvagn 7 ändras avgångstiderna med några minuter, och spårvagn 12 har utvidgats till att köra

från Länsiniitty till Södervik via centrum. Linje 12 kommer att ha sju avgångar i båda riktningarna på vardagar.

Det görs också mindre ändringar i tidtabellerna för linje 30. De anlöpstider som infördes för servicebussar på sommaren fortsätter under vintern och anlöpstiden för servicebuss 2 har fastställts till 3.15–16.00.

Alla nya tidtabeller och ruttinformation finns på Liftis webbplats, där du också kan hitta information om eventuella undantag.

Kundenkäten öppnar – en möjlighet att påverka utvecklingen av kollektivtrafiken Samtidigt som de nya tidtabellerna träder i kraft ombeds Vasaborna och Korsholmsborna igen att framföra sina åsikter om Liftis kollektivtrafikverksamhet. Den årliga kundenkäten öppnas den 28 juli och med hjälp av den samlar man in värdefull respons för utvecklingen av kollektivtrafiken.

Undersökningen fokuserar på passagerarnas upplevelser av olika tjänster, såsom tidtabellernas tillförlitlighet, bussarnas renlighet, kundservicen och reseplanerarnas tydlighet. Undersökningen är uppbyggd på samma sätt som den föregående, vilket gör det möjligt att jämföra resultaten med tidigare år.

Det anses vara särskilt viktigt att barn under 15 år deltar i undersökningen. Deras synpunkter är också viktiga i genomförandet av projektet Barnvänlig kommun.

”Allas svar är viktiga. Resultaten av enkäten kommer att utnyttjas direkt i utvecklingen av kollektivtrafiken, så vi hoppas att det kommer att finnas många deltagare från olika åldersgrupper, säger Liftis kommunikationschef.

Om du vill påverka kollektivtrafiken i din hemregion ska du inte lämna det obesvarat – enkäten är öppen inom utsatt tid och erbjuder resenärerna en direkt kanal för att berätta om sina egna erfarenheter och önskemål.

VASA

Vass blir till biogas

Vasa stad klipper vass för tredje året i rad – vass som orsakar problem förvandlas nu till miljövänlig energi-

I Vasa pågår för tredje året i rad en omfattande klippning av vass vid Södra Stadsfjärden. Detta arbete förbättrar inte bara vattenkvaliteten och främjar biologisk mångfald, utan den skördade vassen används också som råvara för biogasproduktion. Klippningen fortsätter fram till slutet av oktober.

Vassklippning ger flera fördelar

Under sommaren har vass klippts på flera platser i Vasa, bland annat i Gamla Vasa kanal, Sunnanvik, Gustavsborg och Metviken. Under augusti och hösten fokuseras arbetet på naturskyddsområdet i Södra Stadsfjärden, där fåglarnas häckningstid nu är över.

– Det växer mycket vass i Södra Stadsfjärden, och genom att klippa den

förbättrar vi vattencirkulationen, säger projektkoordinator Simo Marttila.

Området är ett av stadens viktigaste rekreationsplatser, men det drabbas också av övergödning och landhöjning. Vassklippning minskar näringstillförseln till vattnet, vilket i sin tur minskar risken för algbloomning och syrebrist som kan skada fiskbeståndet.

Från problem till biogas

Istället för dyrare muddring används nu klippning som en mer kostnadseffektiv metod. Den skördade vassen skickas till Stormossen, där den krossas och rötas för att omvandlas till biogas. Denna biogas används sedan som fordonsbränsle, bland annat i Liftis bussar.

– Vasa stads mål är att öka användningen av lokala råvaror i biogasproduktionen, säger Marttila.

Projektet stödjer också stadens ambition att bli klimatneutral under 2020-talet och passar perfekt med Vasas utnämning till European Green Leaf-stad 2026 – en utmärkelse som ges till städer som aktivt arbetar för hållbar utveck-

ling.

Utmaningar och framtidsplaner

Landhöjningen gör att stränderna blir gruntare och alltmer täcks av vass, vilket kräver kontinuerligt underhåll. För att göra arbetet mer effektivt utreds nu bättre metoder och utrustning.

– Vår nuvarande båt med platt botten når inte de grunnaste områdena, så vi kan inte klippa all vass, förklarar Marttila.

För att lösa detta undersöker Jami-Matti Aho i sitt examensarbete olika investeringsalternativ för mer anpassad utrustning. Dessutom förbättras transportkedjorna till Stormossen och lagringsmöjligheterna för vassen.

Projektet pågår fram till 31.10.2025, varefter stadens beslutsfattare kommer att bedöma om ytterligare satsningar på vasshantering är lönsamma.

Genom att omvandla ett naturligt problem till en resurs visar Vasa vägen för hållbar stadsutveckling – där vassen inte längre är ett besvär, utan en del av den gröna omställningen.

Källa: Vasa stad Bild: Veera Røyttä / Vasa stad

NYHETER

GÖR DET SJÄLV-BYGGARE

Bra att komma ihåg om du vill bygga ett lager! En påminnelse för gör-det-själ-v-byggare

SOMMARENBÄR DEN perfekta tiden för byggprojekt, men se till att kontrollera reglerna innan du börjar bygga – särskilt om din tomt ligger nära en väg! Även om den nya bygglagen (2025) underlättade tillståndspraxisen för små byggnader, krävs det fortfarande ett separat tillstånd av NTM-centralen för byggande på ett skyddat område vid en motorväg.

Vad är en vägskyddszon?

Ett skyddsområde är ett område i anslutning till ett vägområde där byggnaden är begränsad på grund av trafiksäkerheten och väghållningen. Dess bredd beror på typen av väg:

Huvud- och huvudvägar: 30 meter

Motorvägar: 50 meter

Regionala vägar och anslutande vägar: 20 meter

Avståndet mäts från vägens mittlinje,

och ingenting – inte ens ett staket eller ett skjul – får byggas på området utan särskilt tillstånd av närings-, trafik- och miljöcentralen.

Reformen lättade på reglerna för små byggnader

Från och med ingången av 2025 krävs inte längre bygglov för lager, garage och bastur på mindre än 30 kvadratmeter, förutsatt att de:

De är inte avsedda för bostadsbruk.

Följ planen och byggnadsordningen (t.ex. avstånden till tomtgränserna).

På samma sätt är det nu möjligt att uppföra trädskronor på mindre än 50 kvadratmeter utan byråkrati.

Närheten till vägen? Kontrollera tillståndet!

Om din tomt gränsar till en väg gäller ändå begränsningarna i det skyddade området. Till exempel:

Du vill bygga ett 25 kvadratmeter stort lager intill vägen. Enligt den nya lagen krävs inget bygglov, men om

byggnaden ligger i ett skyddat område (t.ex. mindre än 30 meter från motorvägens mittlinje) behöver du ett särskilt tillstånd från Närings-, trafik- och miljöcentralen.

När man ansöker om tillstånd bedömer man om bygget medför fara för trafiken eller olägenhet för väghållningen. I processen ingår att lyssna på grannarna och att ta fram en lägeskarta (situationsplan).

Tips för byggare

Mät avståndet från vägen – Är din tomt en del av ett skyddat område?

Förfrågan från NTM-centralen – Bekräfta kraven innan du börjar bygga.

Följ reglerna – Även om du inte behöver tillstånd är avstånd och säkerhet viktigt.

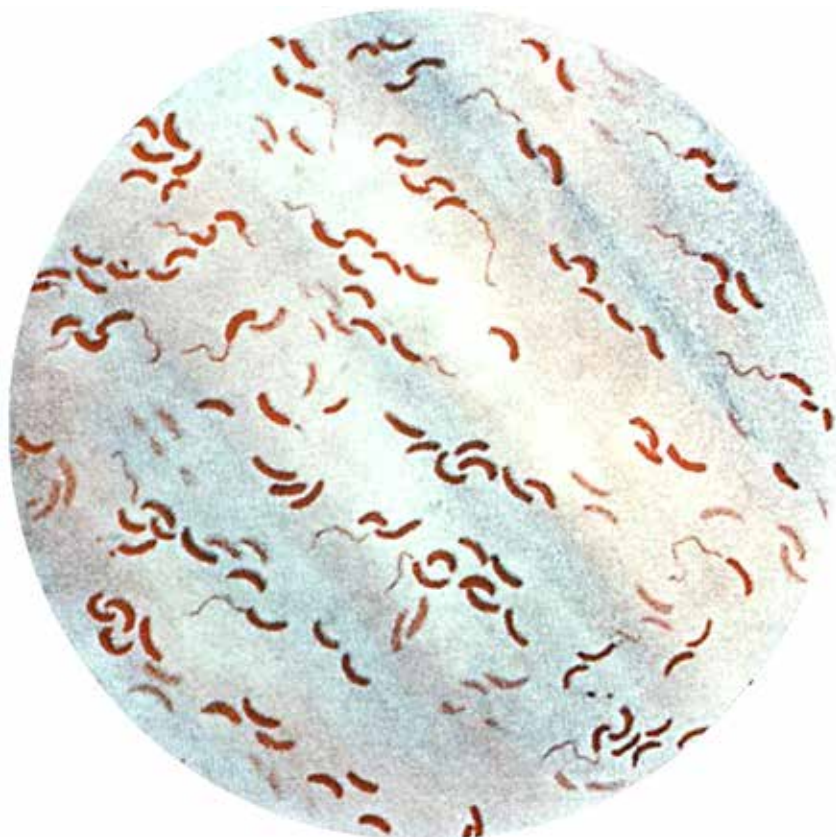
Låt inte överraskningar bromsa dina sommarbyggdrömmar – kolla reglerna och njut av ett lyckat projekt!

Källa: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Sydöstra Finland

NYHETER

SJUKDOMAR

THL varnar: Du kan bli smittad av vibrios i havsvatten

DEN LÅNGVARIGA VÄRMEBÖLJAN har höjt vattentemperaturen, och Institutet för hälsa och välfärd (THL) varnar för att detta ökar risken för att smittas av vibrios vid Östersjökusten. Särskilt personer med försvagat immunförsvar rekommenderas att undvika simning om de har hudsprickor eller sår.

Fyra allvarliga fall i juli

I juli konstaterades fyra allvarliga fall av vibrios i Finland. Bakterien har påträffats i blod och smittorna kommer från kusterna i södra och sydvästra Finland. I samtliga fall har infektionen troligen smittat när man

simmat genom en trasig hud. Under tidigare varma somrar, som 2014, 2018 och 2021, har också fler fall av vibrios upptäckts.

Vad är vibrios?

Vibrios är en infektion som orsakas av bakterier av släktet *Vibrio*. Dessa bakterier förekommer naturligt i bräckt vatten, till exempel i Östersjön, men deras antal kan öka betydligt i varmt vatten. I sötvatten, som sjöar och floder, finns de inte. Det är viktigt att notera att badvattenburen vibrios inte är detsamma som kolera.

Hur smittar vibrios och vilka symtom orsakar den?

Infektionen smittar vanligtvis genom en trasig hud eller ett öppet sår när man simmar. Resultatet är ofta en lokal dermatit, som kan kräva en

antibiotikakur. Om kroppens immunförsvar är nedsatt kan infektionen utvecklas snabbt och orsaka en allvarlig, till och med livshotande allmäninfektion när bakterien kommer in i blodomloppet.

En vibriosinfektion kan också orsaka öroninfektioner eller maginfluensasymtom om havsvatten sväljs. Symtomen på magsjuka kan vara från några timmar till flera dagar.

Riskområden

THL följer med situationen och bedömer riskerna i samarbete med Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC). För närvarande finns det en ökad risk för vibrios särskilt i kustområdena i Norra Österbotten, Egentliga Finland, Åland, Östra Nyland, Helsingfors och Kymmenedalen. I övriga kustområden i Finland är risken för närvarande medelhög. Risken är förhöjd så länge ytttemperaturen i havsvattnet är hög.

Bild; *Vibrio cholerae* gram färgning CDC.jpg

Den här bilden visar ett mikrofototaget från ett gramfärgat prov, som avslöjar förekomsten av många flagellatbakterier av *Vibrio cholerae*, även kända som *Vibrio comma*-bakterier. Denna speciella stam av *V. cholerae* orsakar asiatisk kolera. Lägg märke till den karakteristiska spräckliga formen hos dessa organismer. CDC

Public domain.

AI-MUSIK

Bästa AI-musikgeneratorer 2025 – från rap beats till operamästerverk

Föreställ dig en 16-årig aspire-rande rappare som vill skapa nästa virala hit men inte vet hur man producerar beats. Eller en pensionerad musiklärare som drömmer om att komponera en opera men inte har några tekniska färdigheter. Kanske till och med en podcastare som letar efter det perfekta bakgrundsspåret utan att betala dyra licensavgifter. År 2025 kommer AI-musikgeneratorer att ha avancerat till den punkt där de kan förvandla vem som helst – oavsett musikalisk utbildning – till kompositörer.

Men med så många tillgängliga alternativ, vilka AI-verktyg sticker verkligen ut? Vi testade de bästa plattformarna för att hitta de bästa AI-musikgeneratorerna 2025 som tillgodoser olika behov, genrer och kompetensnivåer.

Suno AI 3.0 – Kungen av AI-genererade låtar

Suno AI gjorde vågor 2024 med sin förmåga att generera hela låtar – texter, sång och instrumentaler – från enkla textmeddelanden. År 2025 har Suno AI 3.0 förfinat sina algoritmer för att producera ännu mer naturligt klingande sång och genrespecifika kompositioner.

Bäst för: Blivande sångare, låtskrivare och innehållsskapare.

Varför det är bra: Skriv en uppmaning som ”upptempo pop-punk-låt om sommarkärlek” och Suno kommer att skapa en hel låt på några sekunder

Perfekt: Vår tonårsrappare som precis skrivit ”ett slagkraftigt trap-beat med ett aggressivt flöde” och fick en demo i studiokvalitet på några minuter.

Udio Pro – Bästa verktyget för AI-musiksamarbete

Udio tog ett annat tillvägagångssätt genom att fokusera på samarbete mellan människa och AI. Dess 2025 ”Pro”-version gör det möjligt för användare att

börja med en melodi, nynna en melodi eller till och med ladda upp en grov inspelning, som sedan förfinas till en polerad låt av AI.

Bäst för: Musiker som vill ha AI-hjälp istället för full automatisering.

Varför det är bra: Udios ”Smart Remix”-funktion kan förvandla ett enkelt pianoriff till ett perfekt orkesterarrangemang eller en synthesizer-tung EDM-dropp.

Perfekt: Vår operaälskande pensionär som nynnade på en ariaidé och såg Udio förvandla den till ett brett, orkestrerat stycke med syntetisk operasång.

AIVA 4.0 – Expert på klassisk musik och filmmusik

Medan många AI-verktyg fokuserar på pop och elektronisk musik, är AIVA 4.0 fortfarande en favorit bland klassiska, jazz- och filmkompositioner. Indiefilmskapare, spelutvecklare och till och med professionella kompositörer använder det som inspiration.

Bäst för: Kompositörer, filmskapare och spelutvecklare.

Varför det är bra: AIVA:s ”Emotion Engine” låter användare justera stämningen för en låt (t.ex. Emotion Engine). ”mer melankolisk” eller ”heroisk klimax”), vilket gör den idealisk för att komponera scener.

Framtiden för AI-musik?

Även om AI-musikverktyg fortfarande inte helt kan ersätta mänsklig kreativitet, har de blivit ovärderliga assistenter som hjälper nybörjare att skapa professionellt klingande låtar och ger experter nya sätt att experimentera.

Den bästa delen? De flesta av dessa verktyg erbjuder gratis nivåer, så vem som helst kan börja komponera idag. Oavsett om du är en tonårig rappare, en pensionerad operaentusiast eller bara någon som älskar att göra musik, har AI-musikgeneratorer 2025 något för dig.

ETYK

Helsingfors-andans tio principer – och Ryssland nu

HELSINGFORS-AVTALET, som undertecknades 1975, var en milstolpe i det kalla krigets diplomati och definierade tio principer för att vägleda relationerna mellan de deltagande staterna. Även om dessa principer inte är rättsligt bindande var de avsedda att skapa en ram för fredlig samexistens.

De var hörnstenen i Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa

(ESK), föregångaren till Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Avtalsandan, som ofta kallas "Helsingforsandan", var ett åtagande om dialog, respekt för suveräniteten och fredlig lösning av tvister.

De tio principerna är:

Suverän jämlikhet: Alla stater är jämlika och har samma rättigheter.

Avstå från hot om våld eller bruk: Stater bör inte använda eller hota att använda våld mot varandra.

Gränsers okränkbarhet: Gränser mellan stater måste respekteras.

Staters territoriella integritet: Varje stats territorium måste respekteras och skyddas.

Fredlig lösning av tvister: Konflikter måste lösas med fredliga medel.

Ikke-inblandning i inre angelägenheter: Ingen stat bör blanda sig i en annans inre angelägenheter.

Respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna: Detta inbegriper tankefrihet, samvetsfrihet, religions-

och trosfrihet.

Folkens lika rättigheter och självbestämmanderätt: Alla folk har rätt att besluta om sin egen politiska status.

Transnationellt samarbete: Stater bör samarbeta på olika områden.

Fullgöra skyldigheter enligt internationell rätt i god tro: Stater bör upprätthålla sina skyldigheter enligt internationell rätt.

Dessa principer hade en dubbel innebörd: de lade grunden för dialog mellan de två motsatta fraktionerna och, viktigast av allt, de öppnade upp möjligheten för människorättsaktivister och dissidenter i Sovjetunionen att utkräva ansvar från sina regeringar.

Rysslands agerande: systematisk kränkning

Ryska federationens agerande efter invasionen av Ukraina 2014, och i synnerhet den fullskaliga invasionen 2022, utgör ett systematiskt och omfattande förkastande av alla dessa tio principer.

Suverän jämlikhet och icke-inblandning: Genom att invadera Ukraina har Ryssland inte bara förnekat Ukrainas suveräna jämlikhet utan har aktivt blandat sig i landets inre angelägenheter och försökt diktera dess politiska framtid och territoriella gränser. Attacken i sig är ett förnekande av dessa principer.

Avstå från hot om våld eller bruk av våld: Den utbredda användningen av militärt våld är den mest flagranta kränkningen av denna princip. Rysslands invasion är ett direkt och provocerat krig.

Gränsernas okränkbarhet och territoriella integritet: Den olagliga annekteringen av Krim 2014 och senare den proklamerade annekteringen av regionerna Donbass, Cherson och Zaporizjzja är direkta angrepp på Ukrainas territoriella integritet

och okränkbarheten av dess internationellt erkända gränser. Dessa åtgärder är en direkt utmaning av den europeiska efterkrigsordning som Helsingforsavtalet försökte befästa.

Fredlig lösning av tvister: Rysslands val att lösa sina klagomål med Ukraina genom militärt våld, snarare än diplomatiska kanaler, är ett avvisande av fredlig lösning av tvister.

Respekt för mänskliga rättigheter och friheter: Kriget har åtföljts av en litanie av kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inklusive krigsförbrytelser, riktade attacker mot civila och tvångsdeportering av ukrainska medborgare. Detta står i skarp kontrast till åtagandena om mänskliga rättigheter i avtalen.

Lika rättigheter och självbestämmande: Rysslands uttalade mål att hindra Ukraina från att anpassa sig till västerländska institutioner och dess förnekande av Ukrainas distinkta nationella identitet undergräver direkt principen om självbestämmande.

Samarbete mellan stater: Rysslands agerande har förstört möjligheten till meningsfullt samarbete med många europeiska nationer, vilket har lett till en ny era av konfrontation och misstro.

Fullgörande av internationella skyldigheter: Ryssland har inte bara brutit mot Helsingforsavtalet utan också mot ett stort antal andra internationella lagar och avtal, bland annat FN-stadgan och samförståndsavtalet från Budapest från 1994, som garanterade Ukrainas territoriella integritet.

Sammanställningen av Helsingfors+50-konferensen och den samtida, dödliga ryska bombningen av Kiev är inte bara ironisk; Det är en djupgående och tragisk demonstration av "Helsingforsandens" misslyckande med att hålla tillbaka en beslutsam angripare.

Konferensen, som var avsedd att fira ett halvt sekel av en diplomatisk bedrift, hölls i skuggan av dess totala och fullständiga kränkning.

Närvaron av ryska och belarusiska delegater vid ett sådant evenemang, även i begränsad omfattning, väcker allvarliga frågor. Även om argument för fortsatt dialog ofta framförs måste man fråga sig: vad är syftet med dialog med en stat som har visat ett sådant öppet förakt för just de principer som denna dialog bygger på? Att bjuda in en företrädare för en stat som aktivt deltar i ett anfallskrig är inte ett tecken på diplomatisk pragmatism. Det riskerar att normalisera och legitimera den aggressionen. Det skapar en farlig illusion om att den internationella ordningen, och de institutioner som är utformade för att skydda den, fungerar som avsett, när de i själva verket är under ett direkt och aldrig tidigare skådat angrepp.

Bombningen av Kiev under konferensen är ett brutalt och obestriddligt uttalande från Moskva

Helsingforsavtalet var inte bara en lista över principer. De var en kollektiv viljeyttring, ett gemensamt åtagande att bygga ett säkrare och mänskligare Europa. Rysslands agerande visar att detta gemensamma åtagande ensidigt har övergetts. Bombningen av Kiev under konferensen är ett brutalt och obestriddligt uttalande från Moskva: "Helsingforsandarna" är för dem inget annat än tomma ord på ett papper, som ska ignoreras och till och med hånas med dödligt våld. Konferensen blir därför inte ett firande av ett arv, utan en väckarklocka för ett förlorat ideal.

Bild: President Leonid Brezjnev efter undertecknandet av Helsingforsavtalet 1975. Wikimedia Commons, Public Domain

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Helene Schjerfbeck

10.7.1862, Helsinki

23.1.1946, Saltsjöbaden, Ruotsi

Lärarinnan, 1933

EVENEMANG

UMEÅ KVINNOHISTORISKA MUSEUM

I RIKETS HEMLIGA TJÄNST

4.5 - 20.8.2025

Möt kvinnorna i svensk undererrättelsetjänst under andra världskriget. Hotellstäderskor, hembiträden och sekreterare värvas till den svenska undererrättelsetjänsten. I hemlighet tjänstgör de som informanter, kurirer eller infiltratörer. Andra anställs vid postkontrollen, telefonkontrollen eller Försvarsstabens kryptoavdelning för att skriva maskin, dechiffrera, översätta och genomsöka brev och samtal efter misstänkta saker.”

<https://www.kvinnohistoriskt.se/>

KVÄLLSMUSIK

I Vasa kyrka – njut av stämningen av en klassisk sommarkväll

Känn stämningen av sommarkvällar till högklassig musik i Vasa kyrka. De evangelisk-lutherska församlingarna bjuder igen på gratis konserter med klassisk musik, som redan under årens lopp har etablerat sig som pärlor i stadens sommarprogram.

6.8. Inka Pärssinen, trumpet och Hanna Koljonen, orgel.

13.8. Noora Karhuluoma, sopran och Marco Bonacci, cembalo.

VAASA FESTIVAL

31.7 – 2.8.2025

Vaasan sisäsätama

K18

<https://vaasafestival.fi/>

KONSTENS NATT

14.8.2025

”Jag hoppas att vi ses igen på Konstens natt nästa år”

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurija-vaasassa-ja-seudulla/taiteiden-yo/>

SEINÄJOEN KAUPUNGINORKESTERI

YO SOY MARIA

14.8.25 KL 18

Snellman-salen i Karleby

15.8.25 kl 18

Seinäjäkisalä

AMOS REX Helsingfors

14.8.25

GRATIS inträde kl 18-23 under

KONSTENS NATT I

Helsingfors

www.amoxrex.fi

WASA FUTURE FESTIVAL

11-16.8.2025

Wasa Future Festival 2026 kommer att äga rum mellan den 11 och 16 augusti.

Evenemanget samlar kuniga och motiverade personer från näringslivet, universiteten, de regionala beslutsfattande organen och ministerkåren för att fokusera på att lösa problem i Vasa och runt om i Finland.

Evenemanget kan följas på Wasa Future Festivals YouTube-kanal.

Wasa Innovation Center

Gerbyntie 18

65230 Vasa

<https://wasafuturefestival.fi/>

Butterflyställning

12-31 augusti 2025 som en del av Wasa Future Festival

Butterflysymposium 12.8.2025

Butterfly är en internationell interaktiv utställning om nya medier och performancekonst, som är ett samarbete mellan Vasa universitet, Deak-universitetet, Umeå universitet och Tammerfors universitet, och som är en del av programmet för Wasa Future Festival (11-16.8.2025) samt ett relaterat program (symposium och program för skolelever).

<https://sites.uwasa.fi/butterfly/>

KOKKOLAN SUUSKAMARI-KARLEBY S HÖSTKAMMAR

Elokuu 2025 & 2026

www.kokkolansyyskamari.com

VASA STADSTEATER

PIAF

Premiär 11.9.2025 KL. 18

Romeo-salen

”I september 2025 har musikalpjäsen Piaf – Jag ångrar ingenting premiär på Vasa stadsteaters Romeo-scen, som berättar den unika livshistorien på flera scener om Édith Piaf, som blev världsberömd från Paris gator.”

Rollen som Piaf tolkas av tea-

terskådespelerskan Sonja Halla-aho.

<https://www.netticket.fi/piaf-vaasa>

Jorma Panula - Dirigentkurs

Konsert

19.9.2025 vid 18-tiden

Vasa stadshus

I samarbete med Panula Academy.

Vasa stadsorkester

cond. Studenter på dirigentkursen

”Under årtiondenas lopp har Jorma Panulas kurser i Vasa sett både framtida världsstjärnor i dirigeringvärlden och pedagoger som gjort viktigt grundarbete. Maestro Panula, som har en enorm mängd erfarenhet, hittar essensen i musiken, och kursernas popularitet visar att han också vet hur han ska förmedla den till sina elever. I den sista konserten på dirigentkursen kommer vi att dra full nytta av det vi lärt oss under veckan!”

Las Vegas

2.10.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Antti Rissanen

Sol. Juki Välipakka & Chiara Orlandi

Kom och flyg med mig, flyg mig till månen, på mitt sätt, jag vill bli älskad av dig.... <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurija-vaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/las-vegas/>

VAASA BAROQUE

LES ARTS FLORISSANTS—OPERA

10.10.25 KL 19.00 Vasa Stadshus

11.10.25 kl 19.00 Riddarhuset, Helsingfors

vaasabaroque.com

VASA STADSTEATER

ONÖDIGA MÄNNISKOR

Premiär 23.10.2025 KL. 19

Juliet Hall

Ett av de mest inflytelserika dramerna inom finsk dramatik. <https://www.netticket.fi/tarpeettomia-ihmisia-vaasa>

VAASA BAROQUE

SCHÜTZ: MUSIKALISCHE EXEQUIEN

25.10.26 KL 19.00 Trefaldighetskyrkan i Vasa

26.10.25 Pargas kyrka
vaasabaroque.com

VASA STADSORKESTER BAROCKENS PRAKT OCH SKÖNHET

30.10.25 kl 18.00

Stadshuset

Vaasankapunginorkesteri-fi

VASA LITTFEST 2025

13.-15.11.2025.

Vasa LittFest är en tvåspråkig litteraturfestival som har arrangerats i Vasa sedan 2001.

Festivalen bjuder på fördjupande diskussioner som öppnar upp viktiga teman och tankar. I år är temat Gräns(er), det utlovas djuplodande dagar av litteratur!

vaasa.fi/littfest

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

DANCE

Snellmansalen

14.11.19.25 kl 19.00

15.11.25 kl 19.00

Hyvinkäänsali, Hyvinge

Malin Broman, Noah Hellwig

www.kamariorkesteri.fi

BEATLES GOES KOKKOLA

Snellmanssalen, Karleby

21.11.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Jussi Lampela

Markku Veijalainen, presenter

”Vasa stadsorkester besöker Karleby med sitt populära Beatles-program tillsammans med Markku Veijalainen, som vet allt om 1960-talets popkultur. Under kvällen kommer vi att få höra fantastiska historier och framför allt rika arrangemang av sångboken till Liverpool Fab Four.”

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuurija-vaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/beatles-goes-kokkola/>

KÄLKKÄBRA Karleby Opera-festival

14-16.11.25

”Från människor till människor och opera för operans skull”

www.kpkamariooppera.fi

RUSK

18-22.11.2025

Kammarmusik i Jakbostad
Konstnrlig ledare

Vasa stads brand 1852

En återblick 50 år senare, publicerad i Brandluren 1902, här återgiven i moderniserad språkdräkt.

Få finska städer har undgått eldens förödelse, och bland de värsta katastroferna räknas tveklöst branden som drabbade staden Vasa för femtio år sedan. Vi tror att läsaren finner intresse i denna skildring, sådan den publicerades i pressen vid den tiden:

Knappast hade efterglöden från branden i Björneborg*) hunnit blekna förrän en ny olycka, lika fruktansvärd och ödeläggande, svepte bort ännu en av Finlands blomstrande städer. Tisdagen den 3 augusti 1852 var het och molnfri. En svag sydvästlig vind, som tilltog mot väst vid middagstid, blåste över Vasa då elden bröt ut strax före klockan 10 på förmiddagen i rådman Auréns tvåvåningshus vid Köpmansgatan – beläget i stadens tätast bebyggda kvarter och omgivet av liknande trähus. Orsaken, enligt uppgift, var att en piga försökt rensa ladugården från flugor genom att lägga glödheta tegelstenar i en tom tjärtunna, som fattade eld. I panik ska hon ha burit ut den brinnande tunnan till en plats där halm och agnar snabbt fattade eld.

Sommaren var ovanligt het och torr. Skogsbränder rasade i miltals omkring staden – från Vörå i norr till Kristinestad i söder. Så snart branden i Vasa bröt ut, befarade man att den del av staden som låg i vindriktningen var förlorad. Vattenbristen var akut då de flesta brunnar sinat, men trots idoga försök var släckningsarbetet förgäves. Elden spred sig snabbt och slukade Borgenströmska och Mannelinska gårdarna, Hägglunds och Vågmans hus, sedermera Vexelbankens lokal, Wolffska huset, kyrkan och hela denna tätbebyggda del av staden.

Förödelserna var snabb och skoningslös. Elden rörde sig inte bara med vinden utan även mot den och i sidled. Redan klockan sju på kvällen återstod av hela Vasa endast länslasarettet, häktet, den ryska kyrkan, samt ett fåtal karakteristiska byggnader på södra sidan av hovrättsallén. Därutöver räddades ett tiotal mindre gårdar – helt eller delvis – men framför allt undkom hovrättshuset, stadens stolthet, uppfört under Gustav III:s tid.

Bland det som förlorades fanns rådhuset, vexelbanken, gymnasielokalen, de högre elementarskolorna, realskolan, den vackra kyrkan (altartavlan räddades dock), societetshuset och länsstyrelsens dåvarande lokaler i Eoschierska huset – där arkiven gick förlorade, liksom dokument från rådhuset och skolan. Endast en liten del av gymnasiebiblioteket och samlingarna räddades. Oerhörda mängder lösöre gick förlorade – i husen, på gatorna, i slädar, i samband med räddningsförsök och

genom stölder. Kronomagasinet räddades. Stora varulager, kontanter, handelsböcker, bokhandelslager och större delen av tryckeriets tillgångar förintades.

Tre dödsoffer är kända: en rysk barberare, en arbetare och en äldre kvinna. Flera soldater saknas. Förvirringen var stor – liksom uppoffringen, hjälpsamheten och patriotismen. Från alla håll strömmade hjälpsändningar in, i synnerhet livsmedel.

Vasa låg öde. Husen var så grundligt förstörda att knappt en stock stod kvar. Rök steg fortfarande ur markens mossor och fyllning. Hundratals nakna skorstenar reste sig som gravstenar på en kyrkogård – ett minne som inte lätt förgätas. De flesta invånare hade flytt. Endast en tiondel av den tidigare så livaktiga befolkningen stannade kvar. De övriga bivackerade på Brandö och i kringliggande byar.

Må Gud och ett medkännande folk hjälpa det olycksdrabbade Vasa!

En annan samtida skribent skrev:

Under de tolv år som gått sedan Fredrikshamn förstördes hade Finland vaggats in i en känsla av säkerhet. När man årligen läste om brandstodsbolagets stigande vinster och de få tusen rubel som utbetalats för skador, började man tro att moderna byggnormer och förbättrade brandskyddsåtgärder gett oss full trygghet. Städerna glömde nästan faran, och den en gång så ivriga organisationen av brandkårer hade stannat av.

Då kom naturens makt med ett varnande tecken och förintade Björneborg. En fruktansvärd olycka, sade man – men även en ovanlig sådan, tillade man. Bara en samverkan av de mest exceptionella omständigheter kunde ha orsakat en sådan katastrof, menade de som litade mest på tidens teknik.

Gud behövde endast ge ett tecken till. Två månader och tolv dagar efter Björneborgs förödelse kom katastrofen över Vasa. Mitt på dagen, en vardag, mitt i det livligaste vardagslivet, slog den röda fågeln (elden) ner på ett fredligt tak. Nio timmar senare var det gamla Vasa – en stad som aldrig förr brunnit – en rykande ruin.

Katastrofen kom så hastigt att många endast hann rädda sina liv. Elden var så våldsam, torkan så extrem, att en enda gnista kunde antända stora byggnader i närheten. Ingen storm rådde, endast måttlig vind. Men luften var så het och torr att halvt brunna papper, blad från psalmböcker, metallskrot och till och med förkolnade sedlar senare samma dag regnade ner i Vörå, Oravais och byar så långt som sex till sju mil från brandplatsen. Lågorna syntes fyra och en halv mil bort – mitt på ljusa dagen.

Det första fotografiet i Finland hade tagits tio år tidigare men det fanns säkerligen inga kameror i Vasa denna ödesdigra dag. De första färgfotografierna togs först på 1940-talet. De bilder som här finns publicerade är rekonstruktioner för hur det kunde se ut i Vasa den 3 augusti år 1852, gjorda av AI.

Ensimmäinen valokuva Suomessa oli otettu kymmenen vuotta aiemmin, mutta Vaasassa ei tuona kohtalokkaana päivänä varmasti ollut kameroita. Ensimmäiset värivalokuvat otettiin vasta 1940-luvulla.

Tässä julkaistut kuvat ovat tekoälyn tekemiä rekonstruktioita siitä, miltä Vaasa on saattanut näyttää 3. elokuuta 1852.

The first photograph in Finland had been taken ten years earlier, but there were certainly no cameras in Vaasa on that fateful day. The first color photographs were not taken until the 1940s. The images published here are reconstructions of what Vaasa might have looked like on August 3, 1852, made by AI.

HISTORIA

VASA BRAND DEN 3 AUGUSTI 1852

Pali-Maja och dikten om Vasa Stads Brand

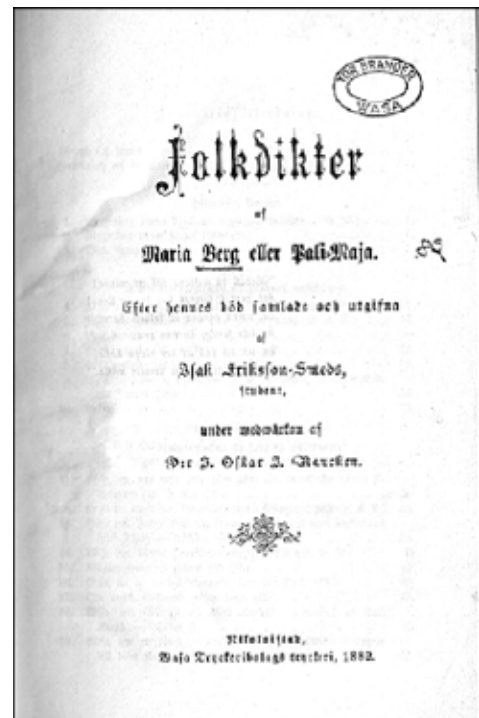

Enligt henne var branden Guds straff för människornas synder – och många av hennes samtida, inklusive prästerskapet, var nog av samma åsikt.

Marie Johansdotter Berg, känd under sin pseudonym Pali-Maja, föddes den 10 december 1784 i Pali, en gårdsgrupp vid Österlandsvägen i Pörtom. Hennes far, Johan Hansson Uppgård, hade flyttat till Pörtom från Pjelax i Närpes, sedan han gift sig med Maria Greta Uppgård och därmed blivit ägare till hälften av ett hemman med namnet Uppgård. Då hemmanet skiftades fick familjen flytta till en äng med namnet Pala eller Pali, ett namn som lever kvar ännu i vår tid. Familjen hade 14 barn, varav 9 klarade sig till vuxen ålder. Isak Smeds berättar om familjen i den diktbok som publicerades år 1882: ”Alla barnen var utrustade med klokt huvud och lyckliga anlag att lära allt vad som föll dem i hågen.”

Hon avled den 11 oktober 1867 i Närpes. Hon var på sin tid den mest produktiva kvinnliga poeten i vårt land.

På sin tid var hon en av de mest aktade personerna i Närpesnejden. År 1882 publicerades en bok innehåll-

lande de dikter som återfunnits och i förordet till denna skriver lektor Isak Smeds från Petalax: ”Den skaldinna, vars visor otvivelaktigt allmännast sjungas över hela Österbotten och vilken jag i barndomen i min hembygd hört med så stor beundrad och aktning omtalas.”

Pali-Maj måste nog ha varit väldigt begåvad, för redan som 18-åring blev hon ”skolmästarinna” och i den rollen handhade hon undervisningen av barn i många byar i Närpes. Redan som 18-åring började hon skriva dikter. Som 20-åring besökte hon Stockholm, en resa som gick med båt från Närpes. Hennes medresenärer lär ha betecknat henne som en ”sångfågel”.

Vasa brand och folkets klagan

En av Palis-Majas mest kända dikter handlar om den stora Vasa-branden den 3 augusti 1852, då nästan hela staden förstördes av eld. Branden är en av Finlands största stadsbränder, och över 2500 personer blev hemlösa. Flera dog, hela kvarter lades i aska och kyrkor samt skolor förstördes. Dikten skrev hon för att trösta alla de som blivit hemlösa på grund av den hemska branden

Palis-Majas dikt över denna händelse, ”Wasa stads brand”, är ett unikt tidsdokument. I starka religiösa bilder beskriver hon människornas förtvivlan, barn som flyr från elden, kyrkklockor som faller, och en stad som straffas av en vredgad Gud. Pali-Maja var djupt medveten om det syndiga liv som fördes i Vasa före branden. Nöjeslivet blomstrade, krogarna var många, danser ordnades en efter annan, resande teatersällskap förnöjde stadsborna. Enligt henne var branden Guds straff för människornas synder – och många av hennes samtida, inklusive prästerskapet, var nog av samma åsikt.

Samtidigt väddar hon till Guds barmhärtighet, uppmanar till omvändelse och solidaritet med de nödställda. Det är en dikt som både sörjer och förmanar – den är lika mycket förbön som folkets kollektiva klagan.

Här är Pali-Majas dikt om Vasa stads brand och våra egna kommentarer till varje vers:

Min Gud, min gud, all godhetskälla
Jag faller ödmjukt i din famn;
Låt mina suckar för dig gälla,
Dem jag frambär i Jesu namn!
O, Helge Ande, för mig be',
Så vinner jag bönhörelse.

□ Kommentar:

Dikten inleds som en bön. Talaren erkänner Guds godhet och sin egen ödmjukhet. Hon ber i Jesu namn, enligt kristen tradition, och väddar till den Helige Ande att föra hennes böner vidare. Detta sätter tonen för en djup religiös meditation.

Jag beder för de usla, arma
I nyss förbrända Wasa stad.
O, Fader, nådigt dig förbarma,
gör dessa sorgsna åter glad!
Din godhets källa flödar än
Af nåde ifrån himmelen.

□ Kommentar:

Här blir bönen kollektiv – den gäller de drabbade i den brunna staden Vasa. Talaren hoppas på nåd och återupprättelse för de lidande. Guds barmhärtighet beskrivs som en evig källa som fortfarande flödar från himlen.

Mig tycks, jag hör den bittra Qwida,
Den gråt och tår av hwarje man,
Hur mången der fick händer wrida,
när staden stod i eld och brand,
när godsets räddning var förment
och rop till Herren var försent.

□ Kommentar:

Dikten övergår till en nästan profetisk återgivning av katastrofen. Talaren ”hör” folkets skrik – ett poetiskt uttryck för empatisk inlevelse. Paniken och hopplösheten skildras starkt, liksom hur snabbt elden förstörde allt hopp.

De späda barn, på golfwet gingo,
Blefw hastigt undan elden ryckt;
De sofwande i waggan fingo
åtnjuta samma swåra flykt
en bädda under himlen bar
war nu de rum, som woro qwar.

□ Kommentar:

En av de mest gripande verserna: barnens öde. Småbarn och spädbarn måste fly undan elden, vissa kanske i sömnen. Deras hem är nu bara den öppna himlen – en bild av hemlöshet och total förlust.

De gamla, som gråhåren bära,
ha aldrig sett en såpan nöd.
Ty eldens kraft månd allt förtära
och många människor blefwo död,
som tänkte rätta gods och lif,
men sjelf ett rof för elden blefw.

□ Kommentar:

Även de äldre drabbas – deras livserfarenhet räckte inte mot denna katastrof. Vissa försökte rädda både liv och egendom, men hann inte undan lågorna. Här anas en moralisk lärdom: människans ägodelar är förgängliga.

Wasa stads brand.

Förnämligast efter Smeds' uppteckning. I Randens samling finnas två varianter, som sakna någon strof: den ena upptecknad af rektor A. G. J. Hallström, den andra af dåvarande lyceisten J. Dahlbom.

Spunget som No 288 i gila sw. psalmb.: "Min hjält och sinne" m. m.

Min Gud, min Gud, all godhetskälla,
jag faller ödmjukt i din famn;
låt mina suckar för dig gälla,
dem jag frambär i Jesu namn!
o, Helge Ande, för mig be',
Så vinner jag bönhörelse.

Dag beder för de usla, arma
i nys förbrända Wasa stad.
O, Fader, nådigt dig förbarma,
gör dessa sorgsna åter glada;
Din godhets källa flödar än
af nåde ifrån himmelen.

Wig tycks, jag hör den bittra qwida,
den gråt och lät af hvarje man,
hur mången der fick händer wrida,
när staden stod i eld och brand,
när godsats frälsning war förment
och rop till Herren war för sent.

Der hördes skri af alla munnar,
Af människor och kreatur,
Som ömkeligt sin nöd förkunna.

Ej syndat ha de arma djur,
Men måste lida för de brott,
Som människor mot Gud begått.

□ Kommentar:

Versen lyfter ett teologiskt tema: hela skapelsen lider av människans synd. Även oskyldiga djur skriker i nöd, vilket förstärker diktens känsla av kosmisk rättvisa och andlig skuld.

Ty eldens kraft ej kunde botas,
Han härjade med sådan fart,
Att ej dess grymhet kunde motas,
Fast allas möda war ospard.
Olycklig war den dagen wisst
för dem, som gods och lifwet mist,

□ Kommentar:

Branden framställs som en överväldigande kraft, ogenomtränglig för mänsklig motstånd. Olycksdagen lyfts fram som en historisk vändpunkt – där en hel stads liv raderades.

Elände öfwer allt elände,
Som nämnas kan bland jordens qwal,
Att se sitt hus och gods förbrände,
Och murar stå bland askans fall

och inte veta af det bo,
der man kan finna nattero!

□ *Kommentar:*

*Diktens tema når sin emotionella kulmen. Hemlös-
het, maktlöshet och rotlöshet skildras intensivt. Här
talar talaren nästan som ett vittne, eller som någon
som sett det själv.*

Helt ömkeligt det månde låta,
När templets klockor föllo ned,
att sjelfwa englar kunde gråta,
när Gud i himlen war så wred,
att helgedomen stod i brand
och icke skyddas av Guds hand.

□ *Kommentar:*

*Symbolikens höjdpunkt: när kyrkans klockor faller
symboliserar det att även det heliga har drabbats.
Guds vrede antyds – men också sorgen över att skyd-
det är borta.*

Du Wasa stad, du landets krona,
som nyss i herrlig prydnad stod!
månn' du på Gud förlorat trona
och lefwat uti övermod,
när Gud, som sådant inte tål,
lät dig få dricka wredens skål?

□ *Kommentar:*

*Nu kommer den profetiska anklagelsen: staden
Vasa kanske har glömt Gud. Den var en juvel – men
högmot och avfällighet har lett till straff. Här talar
talaren nästan som en gammaltestamentlig profet.*

Månn' der ej funnits fem rättfärdig',
Som kunnat något då förmå,
Hwars böner äro uti värde.
Hos Gud, som alltid wäl förmår?
De kunna släcka eld och glöd,
Ja, om det wore större nöd.

□ *Kommentar:*

*En tydlig hänvisning till berättelsen om Sodom i
Bibeln (1 Mos 18), där Gud skulle ha skonat staden
för tio rättfärdigas skull. Här frågas: fanns det inte
ens fem rättfärdiga i Vasa?*

Månn' det ej pressar gråt och tårar,
Att se sin' barn husvillan gå?
O Gud! Du plöjde djupa tårar,
Täck dem ingen, du, som förmår,
Och skaffa hus och boning wisst
Åt dem, som lida nöd och brist!

□ *Kommentar:*

*Talaren återvänder till empati och bön. Fokus ligger
nu på de barn som förlorat allt. Gud ombeds att ta
ansvar där samhället sviker – en bön om trygghet
och vardagens behov.*

Det hjerta, som nu icke böjes,
Att gifwa dessa understöd,
Det borde aldrig mer förnötas
Med någon hjälp uti sin nöd.
Ty herren träffar hwarje man
Wor' han så riker som han kan.

Kommentar:

*En kraftfull moralisk vers: de som inte hjälper de
nödstända förlorar rätten till framtida hjälp. Här
förs en social rättvisa in i den religiösa kontexten.*

Jag slutar dessa sorgsna rader,
Som jag med tårar skrifvit har,
Med hjertlig förbön till Gud Fader,
Som rikedom inte spar;
Hjelp dessa usla i sin nöd
Och giv dem än sitt daglig' bröd!

Kommentar:

*Dikten avslutas i bönens ton, liksom den började. En
personlig vädjan för hela folkets skull. Den dagliga
brödsbönen anknyter till Fader Vår – och kopplar
därmed all nöd till det eviga behovet av Guds om-
sorg.*

VASA FUTURE FESTIVAL

VASA FUTURE FESTIVAL

Internationell konstutställning synliggör digitaliseringsens fjärilseffekter i Vasa

IVASA öppnas i augusti en exceptionell konstutställning som förenar konst och vetenskap för att granska digitaliseringens verkliga miljöpåverkan. Butterfly-utställningen frågar vad som händer med planeten när varje klick och ChatGPT-sökning förbrukar naturresurser.

Utställningen visas 12-31 augusti 2025 i "Katakomberna" på Wasa Innovation Center och är ett gemensamt internationellt projekt mellan Vasa universitet, Deakin universitet, Umeå universitet och Tammerfors universitets Games research lab. Den ingår i Wasa Future Festivals program och granskar kritiskt utvecklingen mellan människa och natur globalt.

Teknologi kritiserar sig själv

Utställningens centrala tanke är paradoxal: den använder

samma teknologi som den problematiserar. Artificiell intelligens, virtuell verklighet och ljuddatateknologi fungerar både som medium och kritikföremål. Utställningen visar hur dessa teknologier definierar våra liv och hur konsten kan använda teknologi för att kritisera sig själv.

"Ju mer digitala vi blir på ett område, desto mer betydande kan digitaliseringens påverkan bli på något annat område", beskriver producentens Elina Melgin från Vasa universitet utställningens utgångspunkt. Utställningens filosofiska grund är "ekosofi" – filosofi om det ömsesidiga sambandet mellan ekologiska system och mänskliga värderingar. Konceptet förenar "eko" (ekologi) och "sofi" (visdom) för att reflektera över hur teknologisk utveckling påverkar miljön och människor. Internationell konstnärsgrupp Butterfly-utställningen presenterar internationellt erkända konstnärer från hela världen. Bland annat medverkar Moa Cederberg från Finland, Jurgis Peters från Lettland och Fin-

land, Samuel Kujala från Finland samt en bred australiensisk konstnärsgrupp från Cameron Bishop till Spencer Rose. Särskilt intressant är samarbetet mellan de prisbelönta Jack Manning Bancroft och Tyson Yunkaporta, som bidrar med nytt vokabulär till det snabbt utvecklande digitala landskapet genom australiensiska urfolks kunskapssystem. Konstnärerna behandlar frågor om artificiell intelligens, hållbarhet och ekosofi samt deras påverkan på kultur, språk, samhälle, miljö, mänsklig handlingskraft och mänskliga relationer.

Intelligent industri kräver hållbara energilösningar

Utställningen lyfter fram en aktuell utmaning: industrin håller på att bli inte bara digital utan förmodligen även "intelligent". Utmaningen är att hitta hållbara energilösningar för att upprätthålla teknologin som driver denna intelligens. Varje litet klick och sökning på Google eller ChatGPT förbru-

kar naturresurser. Utställningen gör dessa dolda miljöpåverkningar synliga och reflekterar över hur vi kan utveckla teknologi mer hållbart.

Kuratorgrupp och annat program

Utställningen har kuraterats av ett internationellt team bestående av docent Rebekah Rousi från Vasa universitet, docent Toija Cinque från Deakin universitet i Australien, doktor Anne Scott Wilson från Deakin universitet, Aska Mayer från Tammerfors universitet samt docent Esteban Guerrero Rosero från Umeå universitet i Sverige.

Utställningens arkitektur ansvarar Lyndsey Morley från Storbritannien och Finland tillsammans med kuratorgruppen. Utställningens sidoprogram inkluderar Butterfly-symposium 12 augusti 2025 samt program för skolelever. Utställningens vernissage för inbjudna gäster arrangeras 11 augusti klockan 17.30-19.30.

Katalog och mer information

En cirka 80-sidig konstutställningskatalog kommer att publiceras i juli. Den innehåller 18 konstnärspresentationer och fem vetenskapliga artiklar. Katalogens redaktörer är Rebekah Rousi, Toija Cinque och Katey O'Sullivan.

Utställningen har tillkommit genom stipendier och partnerskap, där Wasa Innovation Center är den mest betydande. Utställningen är öppen för allmänheten 12-31 augusti 2025 som del av Wasa Future Festival på Gerbynvägen 16 i Pukinkulma, Vasa.

KONST

OLAVI LANU

Harmoni mellan natur och konst – Olavi Lanus eviga arv i hjärtat av Lahtis

IKARINIEMI i Lahtis, i lövskogen på Kariniemenmäki, ligger en av Finlands mest unika konstupplevelser. Lanu Park byggdes 1989–1992 då Lahtis stad gav bildkonstnären Olavi Lanu i uppdrag att skapa sammanlagt 12 skulpturer. Denna exceptionella ensemble är mer än bara en skulpturpark – det är konstnärens vision om det oskiljaktiga sambandet mellan konst och natur.

Från pojke i Viborg till internationell konstnär

Lennart Olavi Lanu, känd som Olli av sina vänner, föddes och växte upp i Viborgs landskommun vid Viborgsvikens strand år 1925. Hans ungdom under krigsåren formade i grunden den blivande konstnärens världsbild. Under kriget, när han tjänstgjorde i en betonghinderenhet, lärde han sig betonggjutningens hemligheter – färdigheter som senare skulle definiera hans konstnärliga uttryck.

Som skulptör fick Lanu sitt internationella genombrott på Venedigbiennalen 1978, där han presenterade sitt verk ”Livet i de finska skogarna”. Detta var ett avgörande ögonblick som ansågs vara katalysatorn för hela konstnärens efterföljande verk. I Venedig fick världen för första gången se Lanus unika vision om konst som integrerar med naturen.

Konstnärens filosofi förverkligas i parken

Olavi Lanu skulpturpark ligger mitt i naturen i Kariniemiparken. Som konstnären hade planerat smälter hans verk in i landskapet. Detta var ingen tillfällighet, utan ett medvetet konstnärligt val. Konstnärens mål var också att tiden och naturen skulle forma verken – ett koncept som skilde sig radikalt från traditionell skulptur.

Verken färdigställdes i snabb takt, tre skulpturer per år, men var och en var en noga övervägd del av en större helhet. Skulpturerna har gjutits i betong i Ren-

komäki grustag med hjälp av studerande vid Lahtis konstinstitut. Studerande användes också som modeller i verken – en metod som förde in mänsklig värme och genuin gemenskap i verken.

Grodors viskningar och tidens gång

Under årens lopp har parken utvecklats precis som Lanu designade den. Skulpturerna har under årens lopp blivit mossbeklädda och smält samman med naturen, precis som konstnären önskade. I Lanu Park får mossor växa på skulpturerna och göra dem till en levande del av skogsmiljön.

Lanus teman är hans par av humanoida figurer som omfamnar eller kysser varandra, eller naturliga former som stenar, pilar och förvridna träd. Verken speglar kärlek, samhörighet och naturens kraft – teman som berör varje besökare. På vintern smälter de snötäckta skulpturerna in i och blir en del av det omgivande landskapet och skapar sin egen atmosfär för varje årstid.

Internationellt erkännande och lokal stolthet

Lanu har tilldelats titeln professor, Lahtis Person of the Year (1987), Pro Finlandia-medaljen och otaliga utmärkelser både i Finland och utomlands. Han är en av de internationellt mest erkända konstnärerna i hela Finland, men ändå djupt rotad i Lahtis.

En av Lahtis stoltheter är Lanuparken i Kariniemi, där tolv stora skulpturer bildar en harmonisk helhet tillsammans med den omgivande naturen. Det är inte bara en attraktion, utan en plats som inbjuder till reflektion över människans förhållande till naturen och tiden.

Ett levande arv

I år är det hundra år sedan Olavi Lanu föddes (1925–2015) och hans arv lever starkare än någonsin. Han nämnde cykling och att röra sig i naturen som sina favorithobbyer – värden som syns tydligt i hans konst.

Lanu Park är ett bevis på hur konst kan berika stadsmiljön och skapa meningsfulla upplevelser. Det är en plats där varje besökare kan hitta sin egen tolkning av konstnärens vision – en vision där naturen och människan, tiden och evigheten, sökandet efter skönhet och upptäckten av den förenas till en harmonisk helhet.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Meteorologiska institutet: Nytt temperaturrekord i Finland. Och hettan fortsätter

FINLAND UPPLEVER en exceptionell värmebölja, eftersom sommarens högsta temperatur uppmättes i går vid observationsstationen Hiekkapakkka i Villmanstrand. Samtidigt uppmättes 30,3 grader i Parikkala Koitsanlahti, vilket i dag är den 14:e dagen i rad då det uppmätts över 30,0 grader någonstans i Finland.

Enligt Meteorologiska institutet är detta den längsta perioden av sammanhängande dagar som överstiger 30 grader Celsius i statistiken sedan 1961. Rekordet är klart bättre än tidigare värmeböljor och visar hur klimatförändringen påverkar väderförhållandena

i Finland.

Det varma vädret fortsätter

Enligt Meteorologiska institutets prognoser kommer värmeböljan att fortsätta, och även nästa vecka ser ut att börja med allmän värme. De varma temperaturerna kommer att förbli höga, även om åskväder blir allt vanligare i takt med att veckan förändras, vilket kan ge en tillfällig lättnad.

Meteorologer varnar för att årets värmebölja sannolikt inte kommer att bli unik. Klimatförändringen gör att sådana extrema väderfenomen blir allt vanligare i Finland.

Europa i brand

Finland är inte ensamt om att ha exceptionella temperaturer. I juni och juli 2025 upplevde Europa en utbredd

värmebölja med lokala temperaturer på över 40 °C, och juni 2025 var den varmaste juni någonsin i Västeuropa med en medeltemperatur på 20,49 °C.

Enligt en analys från Imperial College London kan extrema temperaturer ha orsakat cirka 2 300 dödsfall under 10 dagar i de 12 analyserade städerna.

Även om det inte finns någon mer detaljerad information om de aktuella temperaturerna i Estland är landets tidigare temperaturrekord genom tiderna 35,6 °C, vilket fortfarande är lägre än de nuvarande värdena i Finland.

Effekter av klimatförändringarna

Västeuropa påverkas för närvarande av ett starkt högttryckssystem som skadar torr luft från Nordafrika in i re-

gionen och leder till extrem värme. Detta får betydande konsekvenser på alla områden i livet, vilket leder till ökade luftföroreningar och hög risk för skogsbränder.

Enligt meteorologerna håller vädret i Finland på att förändras permanent. Somrarna blir varmare och tidigare sällsynta värmeböljor blir allt vanligare. Denna 14 dagar långa värmebölja är bara början på vad som kan förväntas i framtiden.

Meteorologiska institutet uppmanar invånarna att förbereda sig på konstant värme och att vidta försiktighetsåtgärder, särskilt när det gäller utomhusaktiviteter och fysisk ansträngning. Åskkurarna kan ge en tillfällig lindring, men den grundläggande trenden består: Finland värms upp.

JORDENS EKOLOGI

GLOBAL FOOTPRINT

Jorden når bristningsgränsen tidigare än någonsin

DEN HÄR VECKAN HAR VI använt jordens resurser för i år. Earth Overshoot Day inföll den 24 juli i år – det tidigaste datumet som mänskligheten någonsin har bränt upp planetens årliga resurser. Från och med nu stjälar vi från morgondagen.

Matematiken är brutal. Mänskligheten använder naturen 1,8 gånger snabbare än vad jordens ekosystem kan regenerera. Vi håller på att bryta framtiden, och räkningen fortsätter att växa.

Det här är inte någon avlägsen kris. Overshoot driver det kaos vi ser varje dag – kollaps av den biologiska mångfalden, extremt väder, matbrist, konflikter om krympande resurser. Skadorna förvärras. För varje år som går går vi med underskott, skulden blir djupare.

Även om årets Earth Overshoot Day är den tidigaste någonsin, har den hållit sig inom ett smalt fönster i över 15 år. Datumet håller sig stadigt medan trycket byggs upp. Vi är maxade, kör på ångor och tömmer det som är kvar.

Marknaden bröts. Det är den kalla sanningen. Ur ett ekonomiskt perspektiv är ett överskridande ett tydligt exempel på ett marknadsmislyckande. Resurserna blir underprissatta. Överanvändning belönas. Systemet kannibaliserar på sig självt.

Städerna förbrukar resurser. Energisystem läcker avfall. Livsmedelskedjor kollapsar under tryck. Befolkningen växer samtidigt som planeten krymper. Biosfären blöder ut.

Men här är kickern – lösningarna finns. De är lönsamma. Att minska CO₂-utsläppen från fossila bränslen med 50 % skulle flytta datumet med tre månader. Teknik som återställer balansen tjänar pengar när den skalas.

Smarta pengar ser vad som kommer. Företag som backar överskrider positionerar sig för en resursbegränsad framtid. Skriften sitter på väggen.

”Vi tänjer på gränserna för hur mycket ekologiska skador vi kan komma undan med”, varnar Dr. Lewis Akenji från Global Footprint Network. ”Vi är skyldiga planeten minst 22 år av ekologisk förnyelse, även om vi stoppar ytterligare skador nu.”

Valet skär skarpt. Dr. Mathis Wackernagel, som spårar dessa siffror, uttrycker det tydligt: ”Överskottet kan inte bestå. Det kommer att sluta antingen genom avsiktlig design eller genom en dumpad katastrof.”

Design eller katastrof. Fixa marknaden eller se den kollapsa.

Enbart koldioxidavtrycket slukar 61 procent av mänsklighetens ekologiska budget. Vi bränner ner huset för att få bränsle för uppvärmning.

Länder, städer, företag – den som anpassar sig först överlever det som kommer. Den oförberedda står inför en katastrofal risk. Resurssäkerhet blir den nya valutan. Tillgång till rent vatten, bördig jord, stabilt klimat – det avgör vem som trivs och vem som faller.

Skuldklockan tickar. Varje dag efter den 24 juli lånar vi mer från en planet som redan är övertrasserad. Ränteföreningarna. Skadorna sprider sig.

Men morgondagens beslut har fortfarande betydelse. Tekniken finns för att vända på manuset. Investeringarna går mot lösningar. Den politiska viljan kan skifta över en natt när överlevnad står på spel.

Frågan är inte om överskridandet tar slut. Fysiken garanterar att det kommer att göra det.

ONLINE ÖVERSÄTTNINGAR

De bästa onlineöversättarna 2025

ÅR 2025 har online-översättningsverktyg blivit mer avancerade än någonsin, med nära-mänsklig noggrannhet i många språk. För översättningar mellan finska, svenska och engelska – tre språk med olika språkliga rötter – presterar vissa AI-drivna översättare bättre än andra. Den här artikeln jämför de främsta alternativen och bedömer deras styrkor och svagheter.

1. Google Translate: Den mest pålitliga allroundern

Google Translate förblir ett av de mest använda översättningsverktygen och stöder över 100 språk, inklusive finska och svenska. Dess neurala maskinöversättning (NMT) har förbättrats avsevärt, särskilt för finska, som är ett utmanande språk på grund av sin komplexa grammatik.

Fördelar:

Snabb och gratis
Hanterar långa texter bra
Erbjuder uttal och translitterering
Uppdateras kontinuerligt med användarrättningar

Nackdelar:

Kan ibland ge konstiga formuleringar på finska
Mindre nyanserad än vissa AI-konkurrenter

2. DeepSeek: Den framväxande AI-utmanaren

DeepSeek har blivit populär för sin höga noggrannhet i nordiska språk. Den använder avancerade språkmodeller (LLM) anpassade för skandinaviska och finsk-ugriska språk, vilket

gör den till ett starkt val för finska-svenska-engelska översättningar.

Fördelar:

Bättre kontextbevarande än Google Translate
Hanterar idiomatiska uttryck väl
Gratis att använda (2025)

Nackdelar:

Begränsade extrafunktioner (t.ex. ingen talöversättning)
Fortfarande under utveckling för mindre vanliga dialekter

3. ChatGPT (OpenAI): Bäst på kontextuell noggrannhet

ChatGPT-4.5 (eller senare versioner) utmärker sig i att förstå kontext, vilket gör den idealisk för översättning av komplexa meningar. Till skillnad från traditionella översättare kan den anpassa ton och stil, vilket är användbart för affärstexter eller kreativt skrivande.

Fördelar:

Naturligt klingande översättningar
Kan förfina resultat baserat på användarfeedback
Fungerar bra med tekniska och litterära texter

Nackdelar:

Kräver prenumeration för bästa prestanda
Långsammare än dedikerade översättningsverktyg

4. Gemini (Google DeepMind): AI-driven precision

Gemini, Googles avancerade AI-modell, integreras med Google Translate men erbjuder djupare kontextförståelse. Den presterar särskilt bra med svenska-engelska översättningar tack vare omfattande träningsdata.

Fördelar:

Stark hantering av skandinaviska språk

Kan förklara översättningar (användbart för inläring)
Integrerar med andra Google-tjänster

Nackdelar:

Inte lika bra på finska som på svenska
Kräver internetuppkoppling för full funktionalitet

5. Claude (Anthropic): Balanserade och säkra översättningar

Claude fokuserar på att ge noggranna, opartiska översättningar, vilket gör den till ett bra val för professionellt bruk. Även om den inte är lika snabb som Google Translate, undviker den många vanliga fel i finsk grammatik.

Fördelar:

Hög noggrannhet för formella texter
Förklarar översättningsval
Bra för affärer och akademiskt bruk

Nackdelar:

Begränsad gratisversion
Inte lika optimerad för vardagligt tal

6. Operas Aria: Det under-skattade alternativet

Aria, driven av OpenAIs modeller, är ett gratis alternativ inbyggt i Opera-webbläsaren. Den fungerar bra för snabba

översättningar, särskilt mellan svenska och engelska, men har svårare för finska nyanser.

Fördelar:

Gratis och enkel att använda
Integrerad i webbläsaren för enkel åtkomst
Hyfsad noggrannhet för korta texter

Nackdelar:

Mindre tillförlitlig för långa dokument
Färre anpassningsalternativ för språk

Vilken bör du använda?

För vardagligt bruk: Google Translate (snabb, pålitlig, gratis)
För affärs-/akademiska översättningar: ChatGPT eller Claude (bättre kontexthantering)
För finska-specifika behov: DeepSeek (bäst på finsk-ugriska språk)
För svenska-engelska: Gemini (mest naturliga formuleringar)

I slutändan beror det bästa verktyget på dina behov. Även om AI-översättning har kommit långt rekommenderas fortfarande manuell granskning för viktiga dokument.

GATOR OCH TORG

GATUARBETEN

Förvandlingen av Östra Kaserntorget börjar – gamla träd byts ut, gatan förnyas

VASAS historiska Östra Kaserntorget står inför en förändring: på onsdagen den 30 juli inleds renoveringen av gatans kyrkosida, vilket kommer att förnya både gatubeläggningen och grönområdena. Arbetet fortsätter fram till slutet av oktober, och i samband med detta kommer området att få nya träd, förbättrad vattenförsörjning och säkrare gångvägar.

Gamla träd byts ut – fler och starkare träd kommer att planteras

Träden längs gatan har inspekterats, och de flesta är i dåligt skick. Den stress som markarbetena medför skulle ytterligare försämra deras tillstånd, så de gamla träden kommer att ersättas med nya. ”Vi beslutade att förebygga-

de ta bort de träd som var i dåligt skick för att de inte skulle orsaka farliga situationer senare. I stället kommer det att planteras fler pelarformade lönnar, som har bättre förutsättningar att frodas”, berättar stadens ansvariga för grönområden.

Endast ett träd i parken kommer att tas bort, och ett nytt kommer att planteras i dess ställe. Dessutom kommer långlivade ekar att planteras i området, vilket förstärker parkens växtlighet för framtiden.

Gatuarbeten stör trafiken – parkering flyttas till närliggande gator

Under arbetstiden kommer parkeringen på Östra Kaserntorget att avbrytas, och bilister kommer att hänvisas till att använda gratis parkeringsplatser på närliggande gator. Skyltar kommer att sättas upp runt arbetsområdet för att minimera störningar-

na.

”Vi strävar efter att utföra arbetet så snabbt och med så lite störningar som möjligt. Efter förnyelsen kommer området att vara vackrare och mer funktionellt för både fotgängare och bilister”, lovar projektledaren.

Femte brandgatan i förnyelsecykeln – vattenförsörjningen förnyas

Östra Kaserntorget är den femte brandgatan som renoveras inom det gatuumläggningsprojekt som Vasa har inlett under de senaste åren. Denna gång är en central del förbättringen av vattenförsörjningen, vilket säkerställer en mer hållbar infrastruktur för området.

”Renoveringen av brandgatorna är ett långsiktigt arbete som förbättrar stadens motståndskraft. Under de kommande åren kommer förnyelserna att fortsätta på andra gator”, berättar en represen-

tant för byggnadsverket.

Vad vinner man på förnyelsen?

- Säkrare gata – nya ytor och bättre skötta träd minskar riskerna.
- Grönare miljö – fler träd och mer mångsidig vegetation.
- Hållbarare infrastruktur – ny vattenförsörjning säkerställer längre användning.

Arbetstidtabell: □ 30.7.–31.10.2025 □ Östra Kaserntorget (kyrkosidan)

Parkering: □ Närliggande gator erbjuder tillfälliga parkeringsmöjligheter.

Mer information: Stadens byggnadssidor Karta över arbetsområdet

Nya Kaserntorget är snart klar – välkommen att njuta av den förnyade miljön!

Källa: www.vaasa.fi

APOTEKSREFORMEN

APOTEK

Apoteksreformen närmar sig – receptbelagda läkemedel blir billigare, receptfria mediciner säljs i butiker

FINLANDS apotekssystem står inför en stor reform som kommer göra receptbelagda läkemedel billigare och möjliggöra försäljning av vanliga självmediciner i matbutiker. Social- och hälsovårdsministeriet har släppt ett remissförslag med ändringar som syftar till att spara offentliga medel och förbättra tillgången på läkemedel.

Receptläkemedel blir billigare – ny beskattning för apotek

Kärnan i reformen är en

sänkning av taxa på receptbelagda läkemedel, vilket direkt minskar patienternas kostnader. Förändringen beräknas spara statens läkemedelsersättningar med cirka 30 miljoner euro årligen. Samtidigt reformeras apoteksskatten så att den baseras på apotekets vinstmarginal istället för omsättning. Små apotek med vinst under 250 000 euro skulle bli helt skattebefriade.

”Vi genomför regeringsprogrammets reform utan att äventyra det nationella apoteksnätet. Vi utnyttjar apotekens kompetens inom hälso- och sjukvård ännu bättre,” säger socialskyddsminister Sanni Grahn-Laasonen.

Receptfria mediciner till

matbutiker – begränsat sortiment

En av de mest betydande förändringarna är att tillåta försäljning av vissa vanliga receptfria mediciner, som halsbränne- och förstoppningsmedel, utanför apotek. Målet är att förbättra tillgängligheten och öka pris konkurrensen.

”Det här är ett måttfullt första steg. Sortimentet baseras på experternas bedömningar av läkemedelssäkerheten,” betonar Grahn-Laasonen.

Tillstånd för försäljning utanför apotek skulle utfärdas av Fimea, och priserna skulle fortfarande vara reglerade för att förhindra alltför höga prishöjningar.

Nya rättigheter för apotek – fel kan rättas enklare

Reformen skulle också ge apotek rätt att korrigera uppenbara fel i recept under strikta villkor. Detta skulle underlätta särskilt när läkemedelsförsörjningen är störd.

Vad händer nu?

Remissyttranden om reformen kan lämnas fram till 18.8.2025. Om allt går enligt planerna träder ändringarna i kraft 1.1.2026.

”Vårt mål är en mer effektiv, säker och kostnadseffektiv läkemedelsförsörjning,” sammanfattar ministeriet.

EU:s BUDGET

EU

SDP:s Kumpula-Natri: Regeringen har en enorm EU-finansieringsutmaning framför sig – ”Finlands påverkan är katastrofalt försenad”

EU-kommissionens förslag på en enorm budgetökning väcker heta diskussioner. SDP:s riksdagsledamot *Miapetra Kumpula-Natri* varnar för att den finska regeringen har ett enormt arbete framför sig för att säkerställa både landets säkerhet och ekonomiska intressen i förhandlingarna om EU:s kommande finansieringsram. Kommissionen föreslog denna vecka en budget på 2 000 miljarder euro för åren 2028–2034 – en betydande ökning från den nuvarande ramen på 1 200 miljarder.**

”Finland kan inte betala mer utan tillväxt”

Kumpula-Natri pekar på tre kritiska utmaningar som Finland måste lösa i EU-förhandlingarna:

Säkerhet och Ryssland: Finland måste få EU-gemensamma finansieringslösningar för att säkra den östra gränsen.

Konkurrenskraft: Regeringen motsätter sig EU:s konkurrenskraftfond men erbjuder inga alternativ.

Klimatåtgärder: Finland har hamnat efter i klimatpåverkan medan ministrar bråkar om grundläggande frågor.

”Finansieringen måste synas i Finlands gränssäkerhet”

Kumpula-Natri berömmar statsminister Petteri Orpos uttalanden om hotet från Ryssland men konstaterar att ”resultaten hittills är svaga”. Enligt henne behöver Finlands gränssäkerhet

och stöd till Ukraina tydligare finansieringsåtaganden från EU-budgeten.

”Kommissionen föreslår att en tredjedel av budgeten ska gå till klimatåtgärder. Men Finland är tyst medan andra fattar beslut,” säger hon. På det senaste EU-mötet representerades Finland endast av en statssekreterare – ingen minister närvarade.

Konkurrenskraftfonden delar meningarna

Regeringen har sagt sig motsätta EU:s förslag på en konkurrenskraftfond för teknologisk självförsörjning. Kumpula-Natri undrar över motsättningen: samtidigt som regeringen betonar strategisk oberoende förkastar den finansieringsverktyg för att uppnå det.

”Finland har en kommissionär (Henna Virkkunen) med ansvar för teknologi. Det här var ingen överraskning, så varför är regeringen oförberedd?” frågar hon.

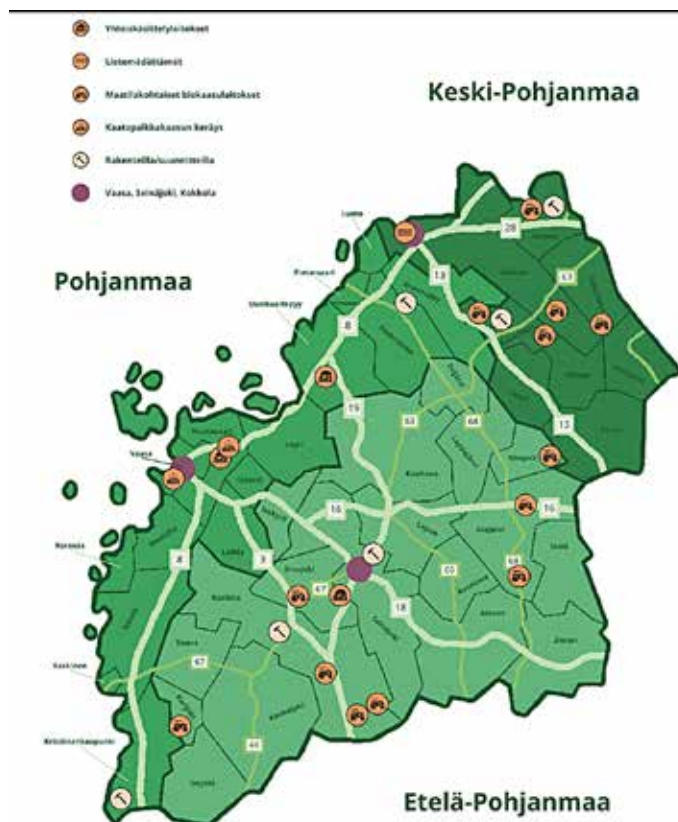
Nästa steg: Riksdagens påtryckningar

Enligt Kumpula-Natri måste regeringen snabbt bestämma hur Finland ska påverka finansieringsramen. ”Riksdagens stora utskott kommer att vara den viktigaste plattformen för påverkan den kommande vintern,” säger hon.

Stödjer Finland jättebudgeten eller inte? Kumpula-Natris budskap är tydligt: utan en klar strategi kommer Finland att stå vid sidan av medan andra fattar beslut.

BIOGAS

Biogas driver den gröna omställningen i Österbotten – ny digital plattform sammanför aktörer

Biogas spelar en nyckelroll i att främja regional energisjälvförsörjning och cirkulär ekonomi i landskapen Österbotten, Mellersta Österbotten och Södra Österbotten. Ett gemensamt forskningsprojekt vid Vasa universitet, Centria- och Seinäjoki yrkeshögskolor, kallat DigiBiogasHubs, utvecklar en digital plattform som sammanför biogasaktörer och skapar nya samarbetsmöjligheter.

Biogasproduktionen kan mångfaldigas

I Österbottenregionen har man redan identifierat regionala biogaskoncentrationer där produk-

tionen och användningen kan öka avsevärt. Varje landskap har sina styrkor:

Österbotten: Industriens och sjöfartens behov främjar biogas-användning.

Mellersta Österbotten: Industriella parker erbjuder en bra miljö för biogaslösningar.

Södra Österbotten: Livsmedelssystemet skapar förutsättningar för biogasutnyttjande.

Regionens biometanpotential uppskattas till 676–1 172 gigawattimmar per år – upp till åtta gånger dagens produktion. Jordbruksavfall, såsom gödsel och halm, utgör en viktig råvarukälla.

Betydande klimatpåver-

kan

Biogas kan minska klimatutsläppen, särskilt inom jordbrukssektorn. När biogas produceras från gödsel kan dess klimatavtryck till och med bli negativt. Till exempel kan en anläggning som behandlar 50 000 ton gödsel per år uppnå en 135–139 % reduktion i utsläpp jämfört med fossila bränslen.

”Biometanproduktionen skulle kunna öka till över 1 000 gigawattimmar per år i dessa regioner”, säger Sanna Hietamäki, projektledare vid Seinäjoki yrkeshögskola.

Utmaningar: logistik och regelverk

Tillväxten i biogasbranschen begränsas av osäkerheter kring råvarutillgång, logistikproblem och komplexa regler. EU:s klimatmål och nationella stödys-

tem skapar också osäkerhet för investeringar.

”Vi behöver en gemensam digital plattform som underlättar kunskapsutbyte och samarbete”, säger Wajahat Ali, forskare vid Vasa universitet.

Digital plattform för samverkan

DigiBiogasHubs-plattformen fungerar som en marknadsplats och samarbetsnätverk för biogasaktörer. Den kombinerar:

BiogASFörsäljning

Råvaruhantering

Logistiklösningar

Regleringsinformation

Plattformen möjliggör även logistikupphandling, auktioner och hantering av certifikat. En pilotfas är igång, och resultaten kommer att användas för att förbättra plattformen.

DigiBiogasHubs är ett EU-finansierat projekt som koordineras av Vasa universitets forskningsplattform VEBIC. Projektet pågår fram till 2025.

Källa: Vasa universitet, Centria yrkeshögskola, Seinäjoki yrkeshögskola

Bild: Befintliga, planerade och under uppbyggnad biogasanläggningar i Österbotten. Ikonerna är vägledande. Milla Hannula, Vasa universitet. Bilden är fritt tillgänglig.

EU-BYRÅKRATI

EU

Viktigt genombrott för att minska företagens byråkrati – Henrikssons rapport godkänd

EU-parlamentarikern AnnaMaja Henriksson (SFP, , Renew Europe) har nått en betydande framgång i arbetet med att förenkla regler och byråkrati för företag inom EU:s inre marknad.

Den 15.7. röstade parlamentets kommitté för den inre marknaden och konsumentskydd (IMCO) igenom hennes initiativrapport med starkt stöd: 42 röster för och bara 3 emot.

Målet: förenklade regler och digitalisering

Henrikssons rapport innehåller 40 konkreta förslag. De syftar till att förenkla

EU-lagstiftningen, effektivisera administrativa processer och underlätta rapportering för företag – allt utan att tumma på EU:s grundläggande mål som klimat, konsumentskydd och digital omställning ALDE Party. Ett av de tydligaste förslagen är att införa en digital "one-stop shop", där företag kan hantera alla administrativa ärenden på ett ställe – istället för att som nu behöva navigera mellan olika plattformar och tidvis lämna in papper till olika medlemsländer ALDE Party.

Henriksson påpekar att EU:s inre marknad med cirka 450 miljoner invånare har stor potential, men att den idag hämmas av byråkratiska

hinder. Genom att förenkla och digitalisera systemen kan företag fokusera på innovation, tillväxt, jobb och skatteintäkter – samt stärka EU:s konkurrenskraft globalt.

Utmaningar och nästa steg

Beslutet i IMCO-kommittén är bara början. Rapporten ska nu upp till omröstning i parlamentets kammare i höst. Först måste ännu fler ledamöter övertygas – men med 423 i kommittén har den fått en stark start.

Henriksson har lett förhandlingarna intensivt och beskriver processen som krävande, men målmedveten. Resultatet är ett resultat: en rapport med konkreta punk-

ter för att skära bort onödig administration och förenkla företags vardag x.com+3etaf. tax+3x.com+3.

Rapporten stöder också EU-kommissionens mål att minska företagens administrativa kostnader med upp till 25 procent generellt och 35 procent för små och medelstora företag – de så kallade SME-företagen. Målet är att företagen ska lägga sina resurser på arbete och tillväxt, inte på pappersexercis.

AnnaMaja Henrikssons budskap

Henriksson framhåller tydligt:

“Ska vi klara global konkurrens måste företagen kunna fokusera på sin kärnverksamhet – inte på att fylla i blanketter eller tyda finstiltta regelverk.”

Hon betonar vidare att EU behöver en regelmiljö som är tydlig, förutsägbar, proportionerlig och praktiskt genomförbar – en miljö där regler stödjer tillväxt, innovation och tillväxt utan att äventyra gemensamma värderingar.

Vad är en INI-rapport?

Rapporten är en så kallad INI-rapport – ett initiativ från parlamentets ledamöter för att påverka EU-kommissionens lagstiftningsarbete. Sådana rapporter sänder tydliga signaler om vad parlamentet vill se för reformer och är viktiga verktyg för att driva EU-politik framåt.

Källa; SFP

Bild: EU

THL

Myndigheterna uppmanar till försiktighet vid kontakt med sjuka eller döda fåglar

I Finland har man i år observerat fler fall av fågelinfluensa bland vilda fåglar jämfört med föregående år, vilket väckt oro bland hälsovårds- och naturvårdsexperter. Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Livsmedelsverket (Ruokavirasto) har gett nya riktlinjer där man uppmanar allmänheten att undvika kontakt med sjuka eller döda djur för att förhindra smittspridning av H5N1-viruset.

Även om risken för smitta till människor är liten kan viruset i sällsynta fall orsaka allvarlig sjukdom. H5N1-stammen har påträffats inte bara hos vilda fåglar utan också sporadiskt hos däggdjur som rävar och minkar. Samma virus orsakade utbrott på finländska pälsdjursfarmer år 2023 och har drabbat fjäderfäfarmer i hela Europa.

Liten risk för människor, men försiktighet rekommenderas

Fågelinfluensavirus smittar inte lätt mellan fåglar och människor, men direkt expo-

nering – särskilt vid hantering av sjuka eller döda fåglar – kan innebära en hälsorisk.

”Smitta kan ske vid kontakt, till exempel om man med smutsiga händer rör vid munnen eller ögonen. Viruset kan även spridas via luften i slutna utrymmen, som inomhus eller i en bil”, säger Erika Lindh, specialistforskare vid THL.

Om hantering av ett dött eller sjukt djur är nödvändigt rekommenderar myndigheterna användning av engångshandskar, noggrant handtvätt med tvål och användning av ansiktsskydd vid långvarig exponering.

Vad ska man göra om man hittar en död eller sjuk fågel?

Tecken på fågelinfluensa hos fåglar kan inkludera slöhet, andningsbesvär, diarré och neurologiska symptom som onormala rörelser eller ställningsfel. I vissa fall kan döden inträffa snabbt utan synliga symptom.

En enskild död fågel kan vanligtvis lämnas i naturen. Om fågeln hittas i ett bostadsområde kan den begravas eller placeras i en hel plastpåse och slängas med hushållssoporna.

Undvik att röra döda djur med blotta händer. Tvätta alltid händerna noggrant efter hantering.

Om ett husdjur tar med sig

en död fågel hem bör ägaren övervaka djurets hälsa och kontakta en veterinär om djuret visar tecken på sjukdom inom en vecka.

Massdöd av fåglar ska omedelbart rapporteras

Om man upptäcker flera döda fåglar – till exempel mer än en svan, över fem vattenfåglar eller kråkfåglar, eller över tio småfåglar på samma plats – ska detta omedelbart rapporteras till den lokala veterinärmyndigheten. Man uppmanas även att rapportera dödsfall av större rovfåglar.

Veterinärmyndigheten ordnar med provinsamling och skickar proverna till Livsmedelsverket för analys.

Förebyggande av vidare spridning

Även om risken för människor för närvarande är liten betonar experter vikten av hygien och försiktighet. Även husdjur som katter och hundar kan smittas, så ägare bör undvika att de kommer i kontakt med vilda fåglar.

Eftersom fågelinfluensa fortsätter att spridas bland vilda djur kommer myndigheterna att övervaka situationen noga och ge uppdaterade rekommendationer om det behövs. Allmänheten uppmanas att hålla sig informerad och följa officiella riktlinjer för att minimera exponering.

DATASÄKERHET

DATASÄKERHET OCKSÅ PÅ SOMMAREN

Telias fem tips för en säker sommardistansarbete

PÅ SOMMAREN flyttar många kunskapsarbetare sin arbetsplats till sjöstranden, hammocken eller ett caféterrass. Mobila nätverk erbjuder tillräckligt med bandbredd, men datasäkerheten kan inte ta semester.

Henry Kylänlahti, säkerhetschef på Telia Cygate, uppmanar alla att njuta av distansarbetets flexibilitet, så länge man inte glömmer grunderna i säkert arbete. "Datasä-

kerhet handlar inte bara om brandväggar och lösenord, utan framför allt om hur man agerar. Ibland betyder det att ett distansmöte är klokare att hålla vid köksbordet än från en roddbåt," säger han.

Kylänlahti delar med sig av fem tips för att arbeta säkert under sommaren:

1. Håll dina enheter uppdaterade

Innan du ger dig av till sommarstugan, se till att alla programuppdateringar på ar-

betsenheterna är installerade. Brottsslingar tar inte semester, och en föråldrad webbläsare kan vara som en öppen inbjudan till skadlig kod. Glöm inte heller att uppdatera surfplattan och hemroutern regelbundet.

2. Tänk två gånger innan du använder offentliga USB-portar

Om mobilen håller på att dö kan laddning via en offentlig USB-port utsätta enheten för en juice jacking-attack, där data kan stjälas eller skad-

lig kod kan smittas. Använd hellre din egen laddare eller ett powerbank – ett tomt batteri är säkrare än en infekterad enhet.

3. Tänk på vad du pratar om på bryggan

Sommarvindar bär ljud långt, och ett möte på bryggan kan oavsiktligt höras av grannarna. Känsliga diskussioner och samtal bör därför hållas inomhus eller i en miljö där inga obehöriga kan lyssna. På så sätt skyddas företags-hemligheter.

4. Använd arbetsenheter för jobbet – privata enheter får semestra

När du arbetar från sommarstugan eller ett café kan det vara frestande att använda privata enheter eller offentliga molntjänster. Men jobbrelaterade saker hör hemma på arbetsenheter och arbetsgivarens godkända system – så hålls data säkra och säkerhetskopior uppdaterade.

5. Datasäkerhet tar inte semester – bedragare gör det absolut inte

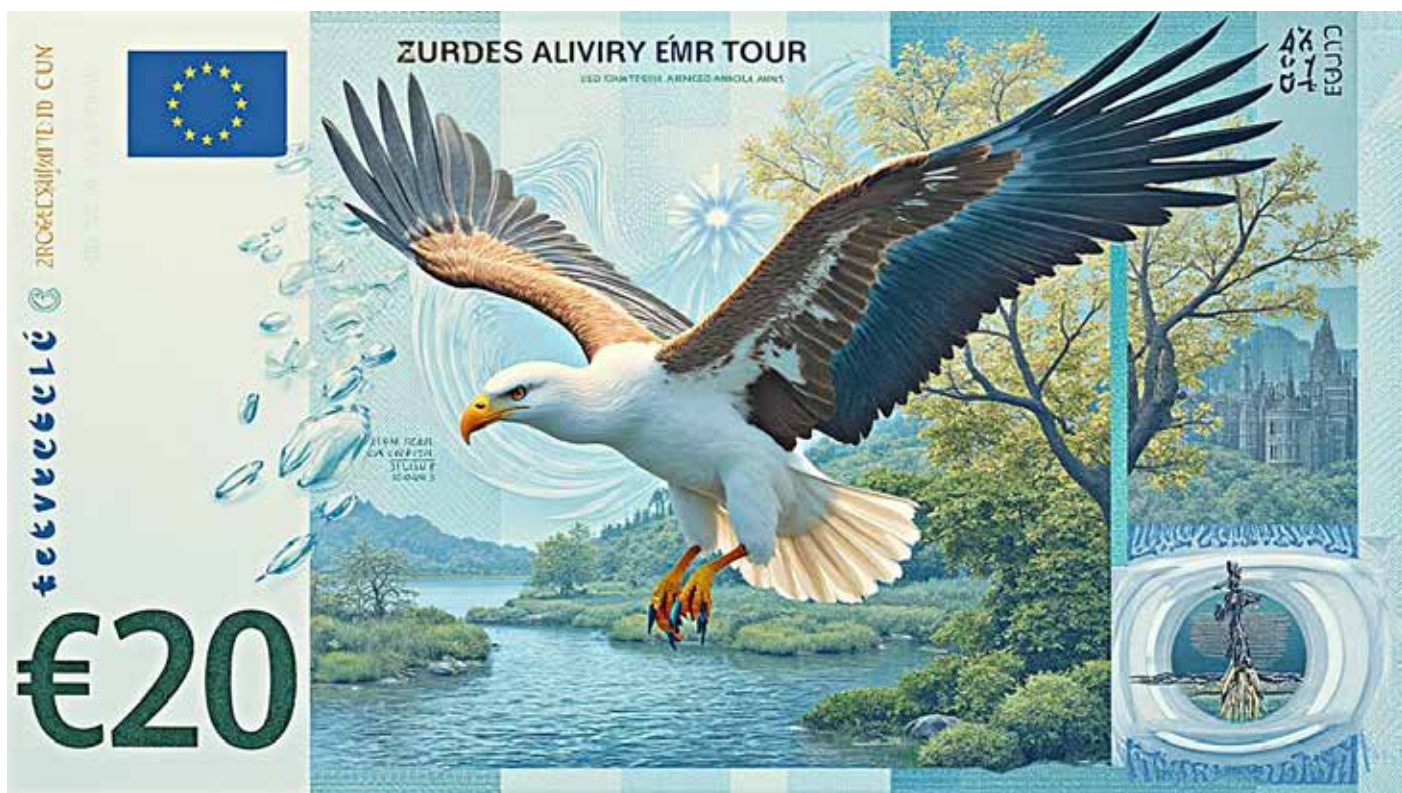
Sommaren är en livlig tid för bedragare, då många har vikarier och distansarbetare rör sig mer. Var därför alert: klicka inte på misstänkta länkar, svara inte på konstiga förfrågningar och spara IT-supportens kontaktuppgifter någon annanstans än bara på arbetsenheten.

Med dessa tips blir sommardistansarbetet både trevligt och säkert – för både den anställda och företaget.

NYA SEDLAR

NYA EUROSEDLAR

ECP lanserar designtävling för nya eurosedlar - här är redaktionens förslag

EUROPEISKA centralbanken (ECB) meddelade idag att de lanserar en öppen designtävling för utseendet på en ny serie eurosedlar. Nyheten har fått redaktionen att jubla lätt, och vi har redan kastat fram våra egna, naturligtvis helt opartiska och sak-kunniga förslag. För vem vet bättre hur en långhårig hårdrockare eller en sva-norkester egentligen ska se ut på en eurosedel än vi?

Enligt ECB kan designers ansöka om att delta i tävlingen från och med den 15 juli 2025, och anmälan stänger den 18 augusti 2025. Det slutgiltiga utseendet på sedlarna kommer att beslutas baserat på

en offentlig omröstning i slutet av 2026. Det betyder att vi har gott om tid att finjustera våra förslag och kanske till och med inleda en liten lobbykampanj inom redaktionen.

Temaförslagen för den nya sedelserien är "Europeisk kultur" och "Floder och fåglar". Det första temat presenterar gemensamma kulturmiljöer och framstående europeiska personligheter, medan det senare fokuserar på europeiska naturekosystems motståndskraft och mångfald. Ärligt talat undrar vi varför "Europeisk kebabkultur" eller "Floder utan fiskar tack vare dammar" inte valdes. Men vi förstår att ECB

har sina egna, något mer konservativa riktlinjer.

Redaktionens heta förslag till nya eurosedlar:

Vi nöjer oss inte med abstrakta koncept, utan har redan visualiserat framtidens sedelkonst:

ECB:s ordförande *Christine Lagarde* konstaterade att "Euron är mer än bara en valuta: den är en symbol för Europas enhet och mångfald." Redaktionen håller helt med om detta. Och vi tror att våra förslag återspeglar denna enhet och mångfald på ett helt nytt, humoristiskt och minnesvärt sätt. Vem vill ha en tråkig bro

när man kan få en sedel med någon som försöker montera en IKEA-möbel?

Designers uppmanas att skicka in sina ansökningar senast den 18 augusti kl. 12.00 centraleuropeisk tid. Vi kan tyvärr inte delta i tävlingen, då vi är upptagna med tidningsarbetet. **Men om någon modig designer vågar ta sig an något av våra förslag, skulle vi absolut inte ha något emot det** – tvärtom, vi skulle kräva en liten del av royaltytäkterna. Eller åtminstone evig ära vid kaffebordet!

KÄLLA: Finlands bank

MUSIK

MUSIK

Musikens kraft förenar på årets Korsholms Musikfestspel

en konsert där Helsingforsbaserade Wegelius Kammarstråkar står på scen. Under helgen bjuder FRIGG på svängig folkmusik på Doo-Bop Club. Söndagen bjuder på en nyskapande konsertupplevelse där klassiska verk av Sjostakovitj och Prokofjev följs av dansant balkanmusik i stadshusets festsal – då med barnpassning för familjernas skull.

Festivalens finalkonsert blir storslagen. Sopranen Aurora Marthens framför Sibeliussånger tillsammans med Vasa stadsorkester, och som avslutningsspelas Elgars berömda Enigmavariationer.

– Vi har lyckats skapa ett starkt och helgjutet program. Det här kan bli ett av våra bästa år, säger en nöjd Jan-Erik Gustafsson.

Festivalen satsar också på tillgänglighet och hållbarhet – alla bussresor till konserterna ingår i biljettpriset. Dessutom ordnas mästarkurser för unga musiker, med fem lärare och plats för 40 elever. Målet är att ge fler chansen att ta del av musikens förenande kraft.

KORSHOLMS Musikfestspel firar i år sin 43:e upplaga och samlar över hundra artister från hela världen till en vecka fylld av musik, möten och mångfald. Temat för årets festival är "Broar", med undertemat "Resa tillsammans", och syftar till att bygga kulturella och mänskliga broar genom musiken.

klassisk musik till tango, folkmusik, barnföreställningar och, för första gången, balkanmusik. Bland årets medverkande märks violinisten Elina Vähälä, dirigenten Arvid Engegård, cellisten Aleksei Kiseliyov, sopranen Mari Palo samt ensembler som Opus13, folkmusikgruppen FRIGG och det färgstarka bandet Amélie goes to Belgrad.

– En bro behöver inte vara fysisk – det kan vara en kontakt mellan kulturer, ge-

nerationer eller människor. Musik kan förena det som först verkar olika, säger den konstnärliga ledaren Jan-Erik Gustafsson.

Årets temakompositör är den legendariske finländske tonsättaren Aulis Salinen, känd som landets första operakompositör av internationell rang. Festivalen vill med detta lyfta fram hans betydelse för Finlands musikkultur.

Festivalen öppnar med

Festivalprogrammet är brett och varierat – från

LITTERATUR

BOKRECENSION

Recension: En skör kärlek i krigets skugga – Petter Sandelins *Skott*

SKOTT, Petter Sandelins romandebut, får vi inte en traditionell krigsroman. Trots att handlingen utspelar sig under fortsättningskriget, där soldater ligger i skyttegravar och patrullupdrag kantar tillvaron, är det inte stridsscenerna som bär berättelsen. Istället är det stillheten, väntan och det lågmält vibrerande livet som får ta plats. Här är det tystnaderna, blickarna, de förtroliga viskningarna om natten som skapar spänning – inte explosionerna.

Det är en tunn roman på knappt 140 sidor, men i sin koncentration är *Skott* lika rik som många tegelstensromaner. Sandelin bevisar att det inte krävs många sidor för att beröra på djupet. Det här är en sådan bok man kanske läser i ett enda svep, men som dröjer kvar länge – med ett språk som viskar snarare än ropar, med bilder som etsar sig fast i minnet.

Subtil kärlek i ett maskulint landskap

Centralt i romanen är den varsamtecknade kärlekshistorien mellan två soldater, Tallgren och Ståhl. Sandelin skildrar deras närmande med en sprödhet och återhållsamhet som är ovanlig i svensk finlands-svensk samtidslitteratur. Under romanens första halva finns inga utspel, inga deklarationer – bara antydningar: ett leende, en blick som dröjer, en beröring som kanske är en tillfällighet men ändå får pulsen att slå lite fortare.

Den poetiska försiktigheten i deras förälskelse speglar både krigets tystnad och de outtalade normer som råder mellan män i ett militärt sammanhang. Det är just detta återhållna uttryckssätt som gör kärleksskildringen så

drabbande. Tallgren och Ståhl är inte hjältar i traditionell bemärkelse, men de bär på ett mod som krävs för att älska i det fördolda, under hotet från både fiendens kulor och samhällets normer.

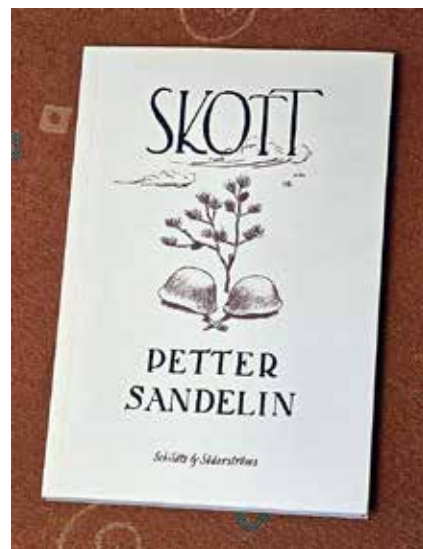
Ekot av Okänd soldat – och något mer

Läsare som är bekanta med Väinö Linnas *Okänd soldat* kommer att känna igen vissa karaktärsdrag i Sandelins persongalleri: där finns den plikt-trogne, den bitskt ironiske, den lågmälda betraktaren. Men där Linnan bygger sin roman kring ett kollektiv, riktar Sandelin sin kamera tätt in på den enskilda individen. *Skott* är därmed både en dialog med den finska krigslitterära traditionen – och ett brott mot den. Här får en annan berättelse höras: en öm kärlekshistoria mitt i dödens domän.

Människolivets parallell i ett träd

En av bokens mest fascinerande strukturella inslag är berättelsen om ett träd som följer romanens kronologi. Från fröets första sprängning av sitt skal, genom växt, mognad, och slutligen död, får vi följa trädets livslinje parallellt med huvudpersonens. Det är en diskret, men mäktig allegori över människans existens. Trädet är både symbol och konkret gestaltning av livets gång – lika utsatt för årstiders obeveklighet som människan för krigets meningslöshet.

Att trädet dör samtidigt som huvudpersonen kan läsas som ett uttryck för att människan och naturen är sammanbundna. Det blir också en påminnelse om livets cirkulära rytm: där ett frö spricker för att börja leva, och allt oundvikligen rör sig mot förmultning – både i jord

och själ.

Minnet som det som bär Bokens sista sidor byter ton. Här handlar det om att minnas. Sandelin visar hur vissa ögonblick – särskilt den första stora kärleken – etsar sig fast i medvetandet och förblir levande, oavsett hur mycket tid som passerar. Det som händer mellan Tallgren och Ståhl har inte bara betydelse där och då, i krigets nu, utan blir något som bär, trots att framtiden ser osäker eller omöjlig ut.

Detta ger romanen ett melankoliskt men vackert efterklang. Kärleken i *Skott* är inte något triumferande, inget som slutar i harmoni. Men den får ett slags evigt liv i minnet – och det är kanske mer verkligt än mycket annat.

Poetiskt språk i jordnära miljö

Petter Sandelin är poet, och det märks. Språket i *Skott* är varsamt rytmiskt, bildrikt men aldrig tungt. Här finns inga stilistiska åthävor, inga onödiga ornament – men varje mening tycks slipad som ett stenkorn. I naturbeskrivningarna når språket ibland en nästan

magisk realism: det vibrerar i mossan, viskar i träden, brusar i tystnaden. När skotten brakar, känns de som sprickor i själva textväven.

Samtidigt finns det ett starkt jordnära element i berättelsen. Soldaterna täljer, sover i leriga diken, klagar över löss. Det är en konkret tillvaro, fylld av smuts och väntan. Men mitt i detta lyser språkets känslighet – som om Sandelin vill säga att även det mest grå kan bära något skimrande.

Skott är en roman om kärlek, liv och död – men framför allt om det som gör livet uthärdligt när allt annat hotar att slås sönder. Det är inte en krigsroman i klassisk mening, snarare en roman om att vara människa i krig. Om längtan, ömhet, minnet och det som får oss att fortsätta andas trots att framtiden är hölj i dimma.

Med poetisk stringens och existentiell tyngd har Petter Sandelin skrivit en debutroman som är både lågmäld och stor. En bok att bära med sig – likt minnet av en blick i natten.

TRAFIK

VASA

Trafikljus på gång i livlig korsning i Vasa

En av Vasas mest trafikerade korsningar, den mellan Skolhusgatan och Korsholmsplanaden, kommer att få trafikljus. Arbetet med att installera trafikljusen påbörjas i augusti 2025 med målet att förbättra trafiksäkerheten och göra det smidigare för bussarna att hålla sina tidtabeller.

Korsningen hanterar redan idag en stor mängd trafik, och belastningen väntas öka ytterligare när ett nytt daghem öppnar i området nästa år. Enligt kommunala teknikdirektören Jukka Talvi kör cirka 9 000 fordon genom korsningen varje dag, vilket är en av de högsta siffrorna i centrum. Det kan jämföras med Handelsplanaden, som trots dubbel kapacitet har cirka 1 000 färre fordon dagligen.

Smidigare kollektivtrafik och säkrare övergångar

En av de främsta anledningarna till projektet är de utmaningar som kollektivtrafiken möter i korsningen. Bussar som ska svänga vänster från Korsholmsplanaden har haft

svårt att komma fram, särskilt under rusningstrafik, vilket har orsakat förseningar.

De nya trafikljusen kommer att ha en prioritetsfunktion för bussar. Systemet kan känna av om en buss ligger efter i tidtabellen och därefter förlänga det gröna ljuset eller tända det tidigare, vilket gör att bussarna kan passera smidigt.

Samtidigt kommer säkerheten för fotgängare och cyklister att förbättras. Övergångsställena kommer att göras kortare genom att Korsholmsplanadens körbana smalnas av. Detta minskar risken för olyckor, en viktig åtgärd med tanke på att många reser till och från skolor och daghem i området.

Projektet, som beräknas kosta totalt 150 000 euro, förväntas vara färdigställt under hösten. Tillfälliga trafikarrangemang kommer att införas under byggtiden, och staden ber trafikanter och invånare om tålamod och samarbete.

Källa: Vaasa.fi

VETENSKAP

TVÅSPRÅKIGHET

Tvåspråkighet är bra för din hjärna

Förmågan att tala mer än ett språk har länge förknippats med kognitiva, sociala och professionella fördelar. Nya neurovetenskapliga studier har emellertid avslöjat att tvåspråkighet också ger betydande neurologiska fördelar, förbättrar hjärnans funktion, fördröjer kognitiv försämring och till och med skyddar mot neurodegenerativa sjukdomar som Alzheimers sjukdom (Bialystok 2011, 229).

Den här artikeln undersöker de kognitiva fördelarna med tvåspråkighet baserat på empirisk forskning inom psykologi, neurovetenskap och lingvistik för att visa hur att tala flera språk formar hjärnan och förbättrar den mentala motståndskraften.

Förmågan att tala mer än ett språk har länge förknippats med kognitiva, sociala och professionella fördelar. Nya neurovetenskapliga studier har emellertid avslöjat att tvåspråkighet också ger betydande neurologiska fördelar, förbättrar hjärnans funktion, fördröjer kognitiv försämring och till och med skyddar mot neurodegenerativa sjukdomar som Alzheimers sjukdom (Bialystok 2011, 229). Den här artikeln undersöker de kognitiva fördelarna med tvåspråkighet baserat på empirisk forskning inom psykologi, neurovetenskap och lingvistik för att visa hur att tala flera språk formar hjärnan och förbättrar den mentala motståndskraften.

Att tvåspråkighet gynnar vår hälsa – särskilt våra kognitiva förmågor – är av särskilt intresse i vårt land, där många

Att tvåspråkighet gynnar vår hälsa – särskilt våra kognitiva förmågor – är av särskilt intresse i vårt land, där många människor har möjlighet att vara aktivt tvåspråkiga.

människor har möjlighet att vara aktivt tvåspråkiga.

Kognitiva fördelar med tvåspråkighet

1. Förbättrad exekutiv funktion

Tvåspråkiga individer växlar ständigt mellan språk, en process som aktiverar hjärnans exekutiva system. Denna mentala övning stärker den kognitiva flexibiliteten, uppmärksamhetsregleringen och problemlösningsförmågan. Enligt en studie av Costa et al. (2008, 280) ”presterar tvåspråkiga bättre än enspråkiga i uppgifter som kräver att irrelevant information blockeras och uppgifter ändras, vilket tyder på att tvåspråkighet förbättrar verkställighetsmekanismerna.” Neuroradiologiska studier stöder dessa fynd och visar att tvåspråkiga har en ökad densitet av grå substans i prefrontala cortex – det område i hjärnan som ansvarar för beslutsfattande och självreg-

lering (Abutalebi et al. 2012, 1056).

2. Fördröjd kognitiv försämring och demens

En av de mest slående fördelarna med tvåspråkighet är dess skyddande effekt mot åldersrelaterad kognitiv försämring. En studie av Bialystok et al. (2007, 459) fann att tvåspråkiga individer utvecklade symtom på Alzheimers sjukdom fyra till fem år senare än enspråkiga, trots att de hade samma nivå av hjärnpatologi.

En longitudinell studie av Craik et al. (2010, 1378) bekräftade dessa fynd och drog slutsatsen att ”det ständiga mentala jonglerande som krävs för tvåspråkighet bygger upp en kognitiv reserv och effektivt skyddar hjärnan från neurodegeneration”.

3. Förbättrat minne och inlärningsförmåga

Tvåspråkighet förbättrar arbetsminnet – förmågan att

hålla och manipulera information i sinnet – vilket är avgörande för inläring och förståelse (Morales et al. 2013, 225). Barn som växer upp i tvåspråkiga miljöer uppvisar ofta överlägsen metaspråklig medvetenhet, vilket gör att de bättre kan förstå grammatiska regler och språkstrukturer (Kovács & Mehler 2009, 6556).

Neurologiska anpassningar i tvåspråkiga hjärnor

1. Strukturella förändringar i hjärnan

Tvåspråkiga individer uppvisar ökad konnektivitet i den främre gördelvindlingen (ACC) och vänster inferior frontal gyrus, områden kopplade till språkkontroll och konfliktlösning (García-Pentón et al. 2016, 118). Studier av diffusions-tensoravbildning (DTI) visar att tvåspråkiga har en mer robust integritet i den vita substansen, vilket tyder på snabbare neural kommunika-

tion (Luk et al. 2011, 3942).

2. Förbättrad neuroplasticitet

Att lära sig och använda flera språk främjar neuroplasticitet – hjärnans förmåga att omorganisera sig själv genom att bilda nya neurala kopplingar. En studie av Li et al. (2014, 8) fann att tvåspråkiga äldre bibehöll bättre kognitiv funktion än enspråkiga, vilket tyder på att tvåspråkighet hjälper till att bevara hjärnans plasticitet långt in i ålderdomen.

Sociala och psykologiska fördelar

Utöver kognitiva fördelar främjar tvåspråkighet större empati och kulturell anpassningsförmåga. Forskning av et al. (2015, 120) visar att tvåspråkiga barn är bättre på att ta perspektiv, eftersom de ständigt måste navigera i olika språkliga och kulturella sammanhang.

Dessutom har tvåspråkighet kopplats till högre akademiska prestationer och karriärmöjligheter, eftersom flerspråkiga individer ofta

har överlägsen problemlösningssförmåga och anpassningsförmåga (Dewaele & Wei 2013, 231).

Den vetenskapliga konsensusen är tydlig: tvåspråkighet förbättrar hjärnans funktion, fördröjer kognitiv försämring och förbättrar den mentala flexibiliteten. Från strukturella förändringar i hjärnan till förbättrad exekutiv kontroll sträcker sig fördelarna med att tala flera språk långt utöver bara kommunikation. I takt med att samhällena blir allt mer flerspråkiga kan tvåspråkig utbildning vara ett kraftfullt verktyg för kognitiv hälsa och livslångt lärande.

KÄLLFÖRTECKNING

Abutalebi, Jubin, et al. 2012. "Bilingualism Tunes the Anterior Cingulate Cortex for Conflict Monitoring." *Cerebral Cortex* 22 (9): 1056–1064.

Bialystok, Ellen. 2011. "Reshaping the Mind: The Benefits of Bilingualism." *Canadian Journal of Experimental*

Psychology 65 (4): 229–235.

Bialystok, Ellen, et al. 2007. "Bilingualism as a Protection Against the Onset of Symptoms of Dementia." *Neuropsychologia* 45 (2): 459–464.

Costa, Albert, et al. 2008. "The Bilingual Advantage in Executive Functioning: The Role of Language Proficiency." *Bilingualism: Language and Cognition* 11 (2): 279–283.

Craik, Fergus I. M., et al. 2010. "Delaying the Onset of Alzheimer Disease: Bilingualism as a Form of Cognitive Reserve." *Neurology* 75 (19): 1378–1384.

Dewaele, Jean-Marc, and Li Wei. 2013. "Is Multilingualism Linked to a Higher Tolerance of Ambiguity?" *Bilingualism: Language and Cognition* 16 (1): 231–240.

Fan, Samantha P., et al. 2015. "The Exposure Advantage: Early Exposure to a Multilingual Environment Promo-

tes Effective Communication." *Psychological Science* 26 (7): 120–128.

García-Pentón, Lorna, et al. 2016. "The Neuroanatomy of Bilingualism: How to Turn a Hunch into a Fact." *NeuroImage* 113: 118–125.

Kovács, Ágnes Melinda, and Jacques Mehler. 2009. "Cognitive Gains in 7-Month-Old Bilingual Infants." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 106 (16): 6556–6560.

Li, Ping, et al. 2014. "Bilingualism Enriches the Poor: Enhanced Cognitive Control in Low-Income Minority Children." *Psychological Science* 25 (2): 1–10.

Luk, Gigi, et al. 2011. "Lifelong Bilingualism Maintains White Matter Integrity in Older Adults." *Journal of Neuroscience* 31 (46): 3942–3947.

Morales, Julia, et al. 2013. "Working Memory Development in Monolingual and Bilingual Children." *Journal of Experimental Child Psychology* 114 (2): 225–237.

KULTUR

VASA LITTFEST

Vasa LittFest i november – en kulturfestival att se fram emot

Pajtim Statovci. Foto: Ano Kurki / Otava

När höstmörkret sänker sig över Vasa i november, tänds ett kulturellt ljus som samlar litteraturläskare från hela Svenskfinland – och långt därutöver. Vasa LittFest, som i år ordnas den 13–15 november 2025, bjuder återigen på ett stjärnspäckat program fyllt av litterära möten, djupgående diskussioner och gränsöverskridande samtal.

Temat för årets festival är Gräns(er) – ett mångbottnat ämne som belyser fysiska, kulturella, språkliga och mentala gränser, men också de som överskrids i litteraturen. Festivalen vill lyfta fram hur författare tänjer gränser, överskrider genrer och belyser världen ur nya perspektiv.

Bland de första gästande författarna hittar vi några verkliga publikfavoriter. Den Finlandiaprisbelönade Pajtim Statovci återvänder till Vasa med sin hyllade roman *Lehmä synnyttää yöllä* (2024), som redan blivit en internationell succé och sålts till flera språk. Statovci är känd för sina tematiska djupdykningar i identitet och tillhörighet – ämnen som ligger helt i linje med årets festivaltema.

Från Sveriges nordligaste delar kommer Mikael Niemi, författaren bakom *Populärmusik från Vittula*, som blev både bok- och filmklassiker. Niemi är en mästare i att skildra Tornedalen och gränslandet mellan språk, kulturer och generationer. Hans nya roman *Sten i siden* är en släktkrönika om livet

i norr och får premiär i finländskt festivalsammanhang i Vasa.

Den finländska skådespelaren, fotografen och sångerskan Laura Malmivaara kommer också till LittFest. I ett unikt samarbete med Vasa stadsorkester och kompositören Arttu Takalo framför hon delar ur sin roman *Iltatähti*, ackompanjerad av vibrafon och orkester – en konstnärlig föreställning där musik, litteratur och scenkonst möts.

Flera intressanta namn är också klara. Mikko Kamula, folklorist och författare till den populära *Metsän kansa*-serien, talar om Finlands historiska gränser. Kamula har blivit en ny folkfavorit med sina romaner som väver ihop fakta, myt och berättartradition från 1400-talets Finland.

Vetenskapsjournalisten Marcus Rosenlund, känd från radio och sina populärvetenskapliga böcker, diskuterar planetens gränser. I sin senaste bok lyfter han fram den underjordiska världens mysterier – mikrober, mineraler och liv där solen aldrig lyser.

Festivalen bjuder även på humor, värme och dialekt. Den folkkära poeten Heli Laaksonen, känd för sina sydvästfinska rim och sin finurliga blick på vardagen, intar scenen på Vaasan kaupunginteatteri. Hennes

verk *Pulu uis* och de senaste böckerna om naturen har gjort henne till en av landets mest älskade scenpersonligheter.

En kväll under festivalen ägnas det övernaturliga, mytiska och skrämmande. Författarparet Tiina och Marko Hautala leder ett samtal om true crime och satanism med religionsvetaren Tuomas Äystö, aktuell med boken *Paholaisen perilliset* (2025). Samma kväll deltar även etnologen Jenna Kostet, Finlands mest kända moderna häxa Kuperikettu, och författaren Riina Peltonen i en panel om myter, magi och magiska platser i Österbotten.

– Vi vill väcka både läslust och tankar om vår samtid. Temat Gräns(er) låter oss tala om identitet, historia och samhälle från såväl personliga som globala perspektiv, säger festivalens kulturproducent Ilkka Nyqvist.

LittFest är inte bara ett litteraturevenemang – det är en mötesplats där idéer, generationer och språk får mötas. Programmet innehåller som vanligt författarintervjuer, diskussioner, workshoppar och kvällsevenemang. Det uppdateras kontinuerligt under hösten på vasa.fi/littfest.

Vasa LittFest 2025 – en festival som suddar ut gränser och vidgar horisonter.

VASA UNIVERSITET

VASA UNIVERSITET OCH VAMK

Vaasan universitet och VAMK – starka och konkurrenskraftiga tillsammans

Vasa universitet och Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) har tagit ett betydande steg mot en gemensam framtid – en ny högskolekoncern har nu officiellt bildats.

Denna historiska sammanslagning stärks genom universitetets 70-procentiga ägarandel i VAMK, medan staden Vasa behåller 30 procent. Båda lärosätena behåller sina namn, men koncer-

nens nya namn kommer att presenteras under hösten.

Denna strategiska satsning skapar en stark, internationellt konkurrenskraftig högskolegemenskap i Österbotten som adresserar kompetensbristen och stärker forskningens genomslagskraft. Samarbetet är inget nytt – lärosätena har länge samverkat nära, särskilt inom teknisk utbildning, genom Technobothnias laboratorier och Tritonia-biblioteket.

”Vårt mål är att skapa en internationellt betydande

högskoleenhet som erbjuder studenter flexibla studievägar och högkvalitativa lärmiljöer ända upp till doktorandutbildning,” säger Minna Martikainen, rektor för Vaasan universitet.

Den nya koncernen siktar på regional, nationell och internationell påverkan. Resurser kommer att användas mer effektivt, forskargrupper förstärks och samarbetet med näringslivet intensifieras. ”Vi utvecklar forskningsinfrastrukturen, vilket också stärker Finlands exportpotential,” betonar Hannu Vahtera,

verkställande direktör för VAMK.

Denna sammanslagning är inte bara en administrativ förändring – det är en strategisk investering i en framtid där utbildning, forskning och arbetsliv möts på ett ännu mer effektivt sätt.

Bild: Vasa Universitets campus. Bilden får fritt användas.

WASA FUTURE FESTIVAL

Vasa universitet deltar mångsidigt i Wasa Future Festival 11–16.8.2025

Wasa Future Festival, som arrangeras i augusti, kommer att bli större och mer internationell än någonsin tidigare.

Vasa universitet är återigen starkt involverad i festivalens program under hela veckan från den 11 till den 16 augusti 2025. Evenemanget erbjuder ett rikt innehåll för dem som är intresserade av vetenskap, energi, teknik, konst och samhällsfrågor.

Huvudteman för festivalen 2025 är miljö, innovationer och energi. Det mångsidiga programmet består av föreläsningar, paneldiskussioner, utställningar, seminarier och workshops. Evenemanget kommer att hållas i Wasa Innovation Center (Gerbyvägen 16), men programmet kommer också att hållas på andra ställen, såsom vid Vasa universitet och Tritonia.

Hållbar utveckling, vetenskap och konst möts

Festivalveckan inleds måndagen den 11 augusti med ett diskussionstillfälle som fokuserar på överkonsumtionskultur, klimatförändringar och lösningar på förlusten av biologisk mångfald. På kvällen öppnar också den spektakulära utställningen Fjärilen som kombinerar konst, vetenskap och teknik. Utställningen undersöker det globala samspelet mellan människa, teknik och miljö.

Tisdag 12.8. Vasa universitet är starkt närvarande på förmiddagen när rektor Minna Martikainen, styrelseordförande Mari Kiviniemi samt prorektorerna Mika Grundström, Martin Meyer och Tanja Risikko öppnar dagen. I diskussionerna deltar också energiexperterna Jan Segerstam och Kimmo Kauhaniemi. Samma dag arrangeras ett tvärvetenskapligt Butterfly

Symposium om hållbarhet inom digitalisering, energi och näringsliv. Talare är bland andra arkitekterna Juhani Risku och Anne Stenros.

Andra teman på tisdagen är artificiell intelligens, regionala energisystem, utsläpp av växthusgaser och samhällets resiliens. Dagen kulminerar i ett internationellt rundabordssamtal om energiomställningen och en intressant panel om populismens dragningskraft och ledarskap, där bland annat professor Esa Hyryläinen, Mari Kiviniemi och journalist Olli Seuri deltar.

Rymd, unga och ljuslösa upplevelser

Onsdagen den 13 augusti är temat för festivalen energi och teknik. Dagen inleds med evenemanget Space Day, som ordnas av Europeiska rymdorganisationen ESA:s företagsinkubationscenter och ESA Philab. Butterfly Immersive Learning Experience för unga

människor erbjuder ett upplevelsebaserat sätt att utforska framtida fenomen under ledning av Rebekah Rousi. På kvällen kommer det att finnas en stämningfull Lights-off-upplevelse, där konstverk och föreställningar upplevs utan elektriskt ljus.

Mot nordlig innovation

Torsdagen den 14 augusti fokuserar vi på de nordiska ländernas möjligheter att attrahera investeringar. Panelen som ordnas av Vasa universitet och Borenius diskuterar hur Finland kan bli en ledande internationell investeringsdestination. I panelen deltar minister Joakim Strand, Casper Herler och Minna Martikainen.

Samma kväll är utställningen Fjärilar öppen längre än vanligt som en del av Konstens natt i Vasa. Dessutom öppnas en konstatställning av den australiensiska konstnären Katey O'Sullivan på Tritonia.

Kultur och välfärd

Fredagen den 15 augusti fortsätter festivalen med en ny nordisk kultur och välfärd. Programmet innehåller spel och lektioner om välbefinnande i arbetet som baserar sig på virtuell verklighet. Helgens program kommer att bekräftas senare.

Universitetet bygger en mer hållbar framtid

Målet med Wasa Future Festival är att föra samman experter från olika områden och hitta lösningar på samhällets stora utmaningar. Vasa universitets deltagande återspeglar dess strategiska mål att vara en aktiv aktör inom regional utveckling och global förändring.

Aktuellt program och mer information finns på Wasa Future Festivals webbplats: wasafuturefestival.fi

BILD: Vaasa Futurefestival 2023

KÄLLA: Vasa universitet

UTBILDNING PÅ NÄTET

AI-KURS

VAMK och Vaasan Universitet erbjuder AI-kurs för företagare och andra – Gratis webbkurs öppnar upp AI:s möjligheter i företagandet

Artificiell intelligens (AI) förändrar företags verksamheter i snabb takt. Genom AI kan man automatisera rutinuppgifter, förbättra kundservice och till och med skapa helt nya affärsmodeller.

Men hur kan små och medelstora företag (SMF) och enskilda företagare praktiskt utnyttja AI? Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) och Vaasan Universitet erbjuder nu en lösning: en gratis webbkurs som hjälper till att identifiera AI:s möjligheter i den egna verksamheten.

AI är inte framtiden – det är här nu

Den nya webbkursen från AI2Business-projektet riktar sig särskilt till små och medelstora företag, företagare och alla som vill lära sig hur AI kan användas för att utveckla verksamheten. Kursen ger praktisk kunskap utan att kräva djup teknisk förkunskap.

”Företagen efterfrågar konkret kunskap om hur man kan använda AI. Vårt mål är att påskynda byggandet av AI-kompetens,” säger Sanna Peltonen, projektledare för AI2Business vid VAMK.

Kursen finns på engelska och kan genomföras i ens egen takt, vilket gör den till ett särskilt flexibelt alternativ för upptagna företagare och anställda.

Hur förändrar AI företagande?

Många företag ser AI enbart som ett verktyg för att automatisera uppgifter, men dess betydelse är mycket bredare. ”AI effektiviserar inte bara processer, det förändrar affärslogiken,” betonar Marko Kohtamäki, professor vid Vaasan Universitet.

I kursen behandlas AI från tre olika perspektiv:

Företagande – Hur kan AI ge konkurrensfördelar?

Teknologi – Vilka tillämp-

ningar finns?

Design – Hur kan AI-lösningar utformas användarvänligt?

”Att utnyttja AI handlar inte bara om teknik. Om lösningen inte tjänar användarna, blir den lätt isolerad,” påminner Peltonen.

Praktiska exempel: Hur använder företag AI idag?

I kursen presenteras tre konkreta företagsdrivna AI-experiment som illustrerar hur AI kan användas inom olika delar av verksamheten:

Dokumenthantering – Automatisk datautvinning och rapportgenerering.

Prisprognoser – Dynamiska prismodeller baserade på marknadsläget.

Kvalitetskontroll i produktion – Maskininlärning kan upptäcka fel i realtid.

”Dessa experiment bygger på företagets verkliga behov och visar hur AI kan tillämpas inom olika branscher,” berättar Jani Boutellier, biträdande professor vid Vaasan Universitet.

Hur kan man delta i den gratis kursen?

Kursen befinner sig för närvarande i pilotfas och det är kostnadsfritt att delta. Den passar särskilt väl för anställda och chefer i små och medelstora företag, men är öppen för alla som är intresserade av ämnet.

Det är enkelt att delta:

Registrera dig för kursen på AI2Business-projektets Mood-

le-plattform: <https://moodle.muovadigital.net/mod/page/view.php?id=680>

Studera i din egen takt – materialet är tillgängligt dygnet runt.

Få ett intyg efter genomförd kurs som visar dina kunskaper.

Kursen är en del av det EU-finansierade AI2Business-projektet, och deltagarna ombeds registrera sig i projektets uppföljningssystem. Detta hjälper till att mäta effekten av AI-utbildningen i Finland.

”Deltagaren behöver inte oroa sig för detaljer – vi guidar er genom varje steg,” försäkrar Peltonen.

AI är framtiden – var med redan nu

AI erbjuder företag enorma möjligheter, men för att utnyttja dem krävs förståelse för hur tekniken passar in i den egna verksamheten. Med denna kurs kan företag ta de första stegen in i AI-världen utan stora investeringar.

Har du ett företag som vill hålla sig i framkant? Anmäl dig nu och börja lära dig!

AI2Business-projektet är en del av EU-finansierade projekt och syftar till att främja AI-kunskaper hos små och medelstora företag. Mer information om projektet: VAMK:s webbplats.

NYHETER

HÅLLBAR HÄLSOVÅRD

En husläkare och en personlig sjuksköterska är nyckeln till en fungerande hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdspersonal ser husläkar- och familjesköterskemodellen som en central lösning för att återställa medborgarnas förtroende för det skakiga hälso- och sjukvårdssystemet.

Enligt en färsk rapport från nätverket för hållbar vård skulle en permanent vårdrelation möjliggöra ett mer individuellt möte med patienten och förbättra kontinuiteten i vården.

Finländarnas förtroende för hälso- och sjukvården har sjunkit oroväckande kraftigt under de senaste åren. Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) rapport Hälsosamma Finland var det år 2024 endast cirka hälften av finländarna som lita på hälso- och sjukvårdstjänster, medan motsvarande andel ännu år 2020 var 76 procent.

Sammanlagt 580 personer inom hälso- och sjukvården svarade på enkäten som hälso- och sjukvårdsforskningsföretaget NHG genomförde i maj-juni 2025. Enligt forskningsdirektör Riikka-Leena Leskelä krävs det korrigeringar både i systemet och i vardagen för att stärka förtroendet.

Permanent vårdrelation som en lösning

Många professionella respondenter ansåg att en permanent vårdrelation var den viktigaste lösningen. Modellen där husläkaren och sjuksköterskan arbetar som ett par sågs som ett sätt att säkerställa kontinuitet och kvalitet i vården. Husläkar- och sjuksköterskarmodellen stöddes oberoende av respondenternas bakgrund och man trodde att den bättre skulle möjliggöra individuella och lugna möten med patienterna.

Finlands Läkarförbund har

satt upp ett ambitiöst mål: år 2030 ska varje finländare garanteras en husläkare som är lätt att kontakta och som vid behov kan konsulteras inom två veckor. För att uppnå detta mål krävs omedelbar implementering.

Långa väntetider undergräver förtroendet

Enligt utredningen försvagas medborgarnas förtroende för hälso- och sjukvården i synnerhet av långa väntetider, brist på resurser och upplevelser av dålig vård. De som svarade på enkäten betonade behovet av snabbare mottagningstider, tillgång till vård och kontinuitet i vården – samma frågor som medborgarna oroade sig för i rapporten Friska Finland.

Behandlingsvägarna ska vara tydliga, väl beskrivna och fortskrida konsekvent. De bör kommuniceras tillräckligt och de bör vara lätta för vem som helst att hitta. Tillräckliga personalresurser ansågs vara nyckeln till att

klara av de yrkesutbildade personernas arbetsbelastning och ork.

Det personliga mötet ska betonas

Även om digitala tjänster erbjuder många människor effektiva kanaler för att organisera vården, betonade respondenterna behovet av att upprätthålla möjligheten till personliga möten – särskilt för äldre och personer som behöver särskilt stöd. Mångsidiga servicemodeller sågs som en lösning som kan ta hänsyn till olika behov.

De professionella såg också utrymme för förbättring i mötet med patienten. I svaren betonades en önskan om att möta patienten som en individ, inte bara som ett fall, och man önskade också mer tid för möten.

Ett universellt system skulle stärka förtroendet

Professor Heikki Hiilamo från Helsingfors universitet föreslår som en lösning ett universellt

hälso- och sjukvårdssystem som betjänar alla finländare på ett jämlikt sätt. Med universellt system menar han att skattepengar används för att betala för samma nivå av tjänster för alla, utan ojämlika kategorier.

Den offentliga hälso- och sjukvården ökar medborgarnas förtroende och är också det ekonomiskt mest hållbara sättet att ordna tjänster på lång sikt, sammanfattar Hiilamo. Dessutom behöver systemet incitament som belönar förebyggande av sjukdomar, inte bara behandling av dem.

Liina-Kaisa Tynkkynen, ledande forskare vid Institutet för hälsa och välfärd, betonar att försvagningen av förtroendet måste tas på allvar. Enligt henne är det viktigt att lyssna bättre på både medborgarna och hälso- och sjukvårdspersonalen när man överväger nästa steg i reformen av den nationella och regionala hälso- och sjukvården.

ASTRONOMI

ASTRONOMI

3I/ATLAS, en gäst från yttre rymden i höst

Astronomer har upptäckt en anmärkningsvärd himmelsk besökare som har färdats miljarder mil och möjligen miljontals år för att nå vårt solsystem. Kometen 3I/ATLAS, som först upptäcktes den 1 juli 2025 av det NASA-finansierade teleskopsystemet ATLAS i Chile, är bara det tredje kända interstellära objektet som någon sin observerats.

Termen "interstellär" syftar på det stora utrymmet mellan stjärnor, där objekt kan driva omkring i eoner i det kalla mörkret innan de fångas upp av gravitationen från ett annat stjärnsystem. Till skillnad från kometer som har sitt ursprung i vårt solsystem och följer förutsägbara elliptiska banor runt solen, följer 3I/ATLAS vad astronomer kallar en hyperbolisk bana – vilket innebär att den kommer att passera genom vårt solsystem en gång och fortsätta sin resa ut i rymden för att aldrig återvända.

"Den här kometen kommer

helt klart från en plats utanför vårt solsystem", förklarar NASA-forskare som studerar objektets omloppsbana. När vi följer dess bana bakåt är det uppenbart att 3I/ATLAS har färdats genom den interstellära rymden under en extraordinärt lång tid innan den anlände hit.

Upptäckten av kometen började faktiskt flera veckor innan den officiellt identifierades. Arkivobservationer från flera ATLAS-teleskop över hela världen och Zwicky Transient Facility vid Palomar-observatoriet i Kalifornien avslöjade att objektet hade varit synligt så tidigt som den 14 juni 2025. Vid tidpunkten för upptäckten befann sig 3I/ATLAS ungefär 410 miljoner kilometer från solen, inom Jupiters omloppsområde.

Det som gör denna besökare särskilt fascinerande är dess hastighet och ursprung. Den interstellära kometen rusar genom rymden med en hastighet på cirka 137 000 kilometer i timmen, en hastighet som kommer att öka när den närmar sig solen. Astronomer har fastställt att 3I/ATLAS närmade sig vårt solsystem från Skytten, stjärnbilden som pekar mot mitten av vår galax Vintergatan.

Kometens namngivning följer etablerade astronomiska konventioner. "3" indikerar att det är det tredje kända interstellära objektet, efter 'Oumuamua (upptäckt 2017) och 2I/Borisov (upptäckt 2019). Beteckningen "I" markerar den specifikt som interstellär, medan "ATLAS" hedrar kartläggningsteleskop-systemet som upptäckte den.

Till skillnad från sin föregångare 'Oumuamua, som såg mer ut som en asteroid, uppvisar 3I/ATLAS tydliga kometegenskaper. Astronomer kan observera dess aktiva kärna omgiven av koma – ett ljusst moln av gas och stoft som bildas när kometens isiga yta börjar förångas under den ökande solstrålningen. Denna aktivitet bekräftar att 3I/ATLAS innehåller flyktiga ämnen som har överlevt sin långa resa genom det iskalla vakuumet i den interstellära rymden.

Kometen utgör inget hot mot jorden. Dess närmaste närhet till vår planet kommer att vara ungefär 1,8 astronomiska enheter – cirka 170 miljoner mil bort. Den 30 oktober 2025 kommer 3I/ATLAS att nå sin närmaste punkt till solen på ungefär 1,4 astronomiska enheter, precis innanför Mars omloppsbana,

innan den påbörjar sin utresa från vårt solsystem.

Astronomer över hela världen tävlar om att studera denna kosmiska tidskapsel medan de kan. Kometen bör förbli synlig för markbaserade teleskop fram till september 2025, varefter den kommer att passera för nära solen för att kunna observeras på ett säkert sätt. Den kommer att dyka upp igen på solens baksida i början av december 2025, vilket ger en sista möjlighet till detaljerade studier.

Forskare är särskilt intresserade av att analysera kometens sammansättning, vilket kan ge insikter i hur andra stjärnsystem bildas. Den kemiska signaturen hos 3I/ATLAS kan avslöja detaljer om dess ursprungliga stjärngrannskap och de förhållanden som kastade ut den i den interstellära rymden för miljontals eller miljarder år sedan.

När denna höstbesökare fortsätter sin korta passage genom vårt kosmiska grannskap, fungerar den som en påminnelse om vår galax dynamiska natur, där objekt kan korsas de stora avstånden mellan stjärnor, och ibland ge oss glimtar av det större universum bortom vårt solsystems gränser.

WASA DAGBLAD
Nr 23 Söndagen den 8 juni 2025
ISSN 2934-2445
Stuglivet billigast i Korsholm
Inkeri Julkunen
Stadsteaterns år
En ny era i viktmisskning
Finlandia-utställningen
Guillain-Barre

WASA
DAG-
BLAD

Wasa Dagblad

Välkommen till en ny era av dagstidningar! Säg hej till **Wasa Dagblad** - den smarta nyhetskällan som Du kan läsa överallt och som håller Dig välorienterad.

Så, vad är egentligen **Vasa Dagblad**? Jo, det är din veckodos av nyheter, information, skratt, insikt och allt annat som gör livet litet klokare, och roligare.

Och det bästa av allt? Det är **GRATIS!** Precis, du läste rätt. Inga dolda avgifter, inga prenumerationer. Vi tror att nyheter ska vara tillgängliga för alla, oavsett om du är på en strand i Thailand eller i ditt favoritcafe runt hörnet. Så hur fungerar det? Enkelt! Bara ladda ner vårt **Wasa Dagblad** till din tablett, och du har hela världen i din hand.

Vi på **Wasa Dagblad** vet att finländare älskar sitt kaffe. Varje söndagsmorgon kan du njuta av ditt favoritkaffe och samtidigt uppdatera dig om världens händelser. Så ta fram kaffekoppen, sätt dig bekvämt och läs **Vasa Dagblad**.

I en värld full av tråkiga nyheter behövs det något som oss för att krydda till tillvaron. Välkommen till **Vasa Dagblad** - vi gör nyheter lättare att svälja!

www.vpress.ovh

UKRAINE

UKRAINE PRESIDENT

President Honors the Memory of Those Killed at the Site of the Russian Strike on a Nine-Story Residential Building in Kyiv

President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy honored the memory of those killed at the site of the Russian strike on a nine-story residential building in Kyiv's Sviatoshynskiy district.

On the night of July 31, Russia destroyed an entire section of the building. The attack claimed the lives of 28 residents, including five children, and injured 21 people.

The President laid flowers at the destroyed section and spoke with residents of the building, who are now in need of assistance.

"We will help you all. Tomorrow, ministers will meet and quickly adopt decisions to support you. I don't want to burden you with bureaucracy right now. They've already prepared everything needed to ensure you receive the money and understand where you'll be living – so that everything is clear," the Head of State said.

Volodymyr Zelenskyy thanked everyone who worked at the site – those who responded to the aftermath, helped people, rescued victims, and cleared the rubble.

Minister of Internal Affairs Ihor Klymenko informed the Head of State that 216 personnel and 54 units of State Emergency Service equipment had been involved in the response at this site alone. Search and rescue operations were completed only this morning.

According to him, 470 house

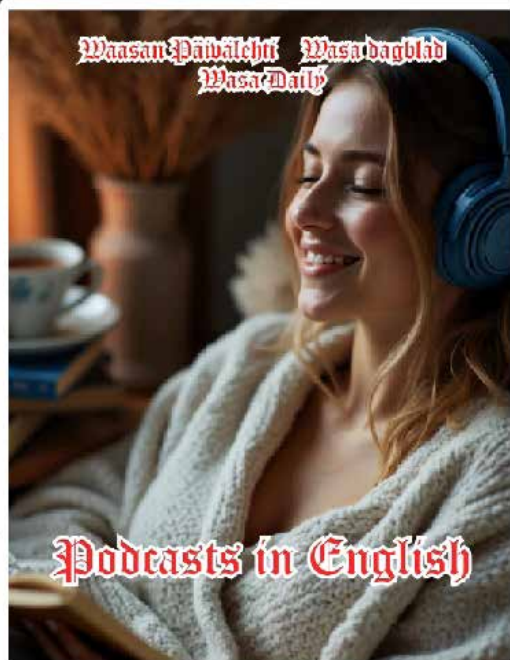
residents have filed reports about lost or damaged property.

In total, during this massive attack on Kyiv, Russia killed 31 people and injured 179.

COPYRIGHT: The Presidential Office of Ukraine. All materials featured on this site are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM

**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera poddsvärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)

Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

**** ASAP:**** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komstid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händiga människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klia dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Vasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen.

E-post: wasadagblad@gmail.com

HOROSKOP FÖR AUGUSTI 2025

Augusti-horoskop – Stjärnorna snackar strunt (och lite sannin

Väduren (21/3–19/4)
Du får en briljant idé i augusti. Tyvärr är det någon annan som redan haft den. Trösta dig med glass. Mycket glass. Helst med strössel.

Oxen (20/4–20/5)
Pengar kommer till dig! Inte mycket, men kanske en rabattkupong till Lidl. Ändå något. Kärleken blommar, men bara om du vattnar den.

Tvillingarna (21/5–20/6)
Du är överallt och ingestans. Precis som din semester. Testa att andas djupt, meditera – eller bara hitta dina nycklar.

Kräftan (21/6–22/7)
Du känner dig känslig. Det är okej. Alla gråter ibland över en överkokt pasta. I slutet av månaden väntar en överraskning – kanske

en pizza.

Lejonet (23/7–22/8)
Det är DIN månad! Allt kretsar kring dig – precis som du gillar det. Njut, men kom ihåg att andra också finns. Tyvärr.

Jungfrun (23/8–22/9)
Du försöker planera varje detalj. Men augusti har andra planer. Släpp kontrollen en stund. Inte Excelarket – men kanske to-do-listan.

Vågen (23/9–22/10)
Du tvekar mellan solhatt och regnjacka. Ta båda. Livet är ett modeäventyr i augustiväder. Romantik? Ja. Förvirring? Också ja.

Skorpionen (23/10–21/11)
Du dras till mysterier i augusti. Som: "Vem tog min laddare?" eller "Varför svarar de inte på mitt sms?" Håll huvudet kallt och sticket vasst.

Skytten (22/11–21/12)
Reslusten kallar! Tyvärr kanske bara

till närbutiken. Men tänk: varje brödköp är en expedition. Äventyr börjar med små steg – och kanske en kasse.

Stenbocken (22/12–19/1)
Du försöker vara ansvarsfull – men augusti vill att du ska slappa. Ta av dig kavajen, sätt på dig flipflopsen. Världen klarar sig utan dig i två dagar. Kanske.

Vattumannen (20/1–18/2)
Innovation och knasiga idéer bubblar i dig. Några är till och med bra. Starta inte en podd. Eller jo – men bara om den handlar om marsvin och filosofi.

Fiskarna (19/2–20/3)
Du drömmer dig bort. Augusti känns som en akvarellmålning – vacker men lite blöt. Skriv ner dina tankar. Någon dag blir det kanske en bok. Eller en väldigt förvirrad inköpslista.

HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

LURAD

En handelsresande kom nyligen in i en affär i landsorten samtidigt som en luffare kom in för att be om en slant till nattlogi. Köpmannen ville gärna vara rolig på handelsresandens bekostnad och sade därför till luffaren, i det han pekade på handelsresanden: Ni får hän-vända er till chefen i det ärendet. Han står där. Handelsresanden var emellertid inte bortkommen. Han svarade ögonblickligen; Ge honom en femma ur kassan. Det fanns ingen annan råd än att göra det.

jobb, som inte tål dagens ljus?!

— Jo, han framkallar plåtar hos en fotograf!

DEN FÖRSTA HÖGTALAREN

Han: Den första högtalaren gjordes av ett ben.

Hon: Är det möjligt?

Han: Ja, av Adams revben.

SÅDANT SOM MAN SER OCH INTE SER

Lärarinnan: Saker som man ser kallas konkreta eller verkliga, saker som man inte ser kallas,

— Nå Lisa O-o-o-

Lisa: Oanständiga.

LÅNGSAMT SOM KVÄLLSKYN.

— Ja, sku så gärna kyssa dej, Cissi.

— Mhm.

— Sku du bli hemskt arg på mej, om ja sku ge dej en kyss, Cissi?

— Mnah

— Får jag ge dej en kyss, Cissi?

— Jag säger int

— Betyder de ja eller nej?

— De säger ja int, Affe!

— Varför vill du inte säga de då? Får jag kyssa dej eller int?

— Tänk efter då!

— Ja får int ge dej en kyss!

— Nå, tänk nu efter

— Nog får ja väl, kyssa dej, Cissi?

— Nå tänk kvickt, Affe!

TÅL INTE DAGENS LJUS

— Du säger, att han har ett

Astronomic picture of the week:

PSYCHE (Asteroid).jpg

An illustration depicting the target of NASA's Psyche mission: the metal-rich asteroid Psyche, in the main asteroid belt between Mars and Jupiter. Credits: NASA/JPL-Caltech/ASU

 NASA

 Public domain

Nästa vecka:

Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inläggfrån våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt kommer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Såsänd gärna inlägg till:

wasadagblad@gmail-com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning.

Sänd annonser till wasadagblad@gmail.com som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD
wasadagblad@gmail.
com